

“Groter dan ik ben”

RAPPORT OVER DE VRAAG OF AL DAN NIET SPRAKE IS C.Q. SPRAKE IS GEWEEST VAN (SCHIJN VAN) INTEGRITEITSSCHENDING EN/OF (SCHIJN VAN) BELANGENVERSTRENGELING VAN WERK(RELATIES) EN NEVENFUNCTIES VAN RAADSLID R.T.M.M. VAN DIJK (GEMEENTE VALKENSWAARD)

Onderzoekscommissie

Leden:

Matton van den Berg

Dick de Cloe

Kees van den Heuvel

Valkenswaard, 17 april 2018

Woord vooraf

“Jullie maken mij groter dan ik ben” zijn de woorden waarmee volgens het Eindhovens Dagblad het Valkenswaardse raadslid Van Dijk reageert op een publicatie op 20 januari 2018 in diezelfde krant. Op verzoek van de burgemeester van Valkenswaard, de heer drs. A.B.A.M. Ederveen, hebben wij onderzoek gedaan naar het optreden van de heer Van Dijk zoals in de bewuste publicatie beschreven. De neerslag van ons onderzoek is beschreven in deze rapportage.

In diverse fases van ons onderzoek hebben wij ons door derden bij laten staan. Mevrouw M. van Lange zijn wij dank verschuldigd voor de uitstekende secretariële ondersteuning bij de door ons gevoerde gesprekken.

De commissie is de heer mr. Th.G.M. de Kort, oud-notaris, zeer erkentelijk voor zijn bijdragen aan het onderzoek en in het bijzonder voor zijn advisering bij het doorlichten, het taxeren en beoordelen van gegevens uit de Handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Bij het samenstellen van de eindrapportage zijn wij inhoudelijk ondersteund door mevrouw drs. M. van Dijk en de heer dr. L.M. Raijmakers (beiden werkzaam bij CAOP). Hen danken wij voor het meedenken en hun adviezen over de wijze van rapporteren.

Matton van den Berg
Dick de Cloe
Kees van den Heuvel

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	3
INHOUDSOPGAVE	4
1 ALGEMENE INLEIDING	6
1.1 DE INSTELLING VAN DE ONDERZOEKSCOMMISSIE	6
1.2 DE WERKWIJZE VAN DE COMMISSIE	7
1.2.1 <i>De werkwijze en het gemeentelijk Protocol</i>	7
1.2.2 <i>De raadpleging van documenten</i>	8
1.2.3 <i>Het horen van betrokkene en getuigen</i>	8
1.2.4 <i>De inschakeling van externe deskundigen</i>	10
1.3 DE OPBOUW VAN HET RAPPORT	10
2 DE AANLEIDING: PUBLICATIES EINDHOVENS DAGBLAD	11
2.1 INLEIDING	11
2.2 DE PUBLICATIES	11
2.3 VAN DIJK: “ <i>IK GA ER VOOR VECHTEN</i> ”	12
2.4 PRESIDIUM: PUBLICATIE KAN BESCHOUWD WORDEN ALS EEN MELDING ALS BEDOELD IN HET PROTOCOL	14
3 DE CONTEXT: DE POLITIEKE OMGEVING EN BEGRIPSBEPALING	15
3.1 DE GEMEENTE VALKENSWAARD	15
3.2 POLITIEK-BESTUURLIJKE OMGEVING	15
3.3 RAADSLID VAN DIJK.....	17
3.4 DE GEMEENTERAAD EN INTEGRITEIT	17
3.4.1 <i>Het begrip integriteit: ‘eerlijk en betrouwbaar handelen’</i>	17
3.4.2 <i>Raadsleden actief in de maatschappij</i>	18
3.5 BEGRIPSBEPALING EN WETTELIJK KADER	19
3.5.1 <i>Het begrip belangenverstrengeling</i>	19
3.5.2 <i>Financiële belangen</i>	20
3.5.3 <i>Gedragscode Valkenswaard</i>	20
3.5.4 <i>Toepassing integriteitsbeleid door de gemeente Valkenswaard</i>	20
3.6 OPVATTING COMMISSIE OVER SCHIJN VAN BELANGENVERSTRENGELING.....	21
3.7 BESLUIT: REFERENTIEKADER INTEGRITEITSSCHENDING EN BELANGENVERSTRENGELING	22
4 DE BEOORDELING VAN DE MELDING IN HET EINDHOVENS DAGBLAD	23
4.1 HET RAADSLID VAN DIJK	23
4.1.1 <i>Over markante figuren in de politiek</i>	24
4.1.2 <i>De Krant</i>	24
4.1.3 <i>De reactie van Van Dijk</i>	25
4.1.4 <i>De wandelgangen: gesprekken</i>	25
4.1.5 <i>Bestuurscultuur: Van Dijk als veronderstelde leerling van Piet Geldens</i>	25
4.1.6 <i>De meldingen naar aanleiding van het onderzoek</i>	27
4.1.7 <i>Besluit</i>	28
4.2 TRANSPARANTIE ADVIESBUREAU RUUD VAN DIJK	29
4.2.1 <i>De Krant</i>	29
4.2.2 <i>Van Dijk over Van Dijk</i>	29
4.2.3 <i>Beoordeling commissie</i>	30

4.3	DE BETROKKENHEID BIJ EN DE BELANGEN IN (PROJECTEN VAN) BUREAU AARD VASTGOED B.V., LATOURES VASTGOED B.V. II EN III, EN LOGEJO B.V.....	31
4.3.1	<i>Gesprekspartners</i>	31
4.3.2	<i>Bureau Aard Vastgoed B.V.</i>	32
4.3.3	<i>Latoures Vastgoed B.V. II en III</i>	34
4.3.4	<i>Logejo B.V.</i>	36
4.3.5	<i>Besluit</i>	37
4.4	HET WOORDVOERDERSCHAP IN RELATIE TOT BETROKKENHEID BIJ EN BELANGEN IN VASTGOED.....	38
4.4.1	<i>De Krant</i>	39
4.4.2	<i>De reactie van Van Dijk</i>	39
4.4.3	<i>Gesprekspartners</i>	40
4.4.4	<i>Feiten</i>	40
4.4.5	<i>Besluit</i>	42
4.5	VERONDERSTELDE VERWERPELIJKE RELATIES.....	43
4.5.1	<i>De Krant</i>	43
4.5.2	<i>Van Dijk: "schijn wordt gecreëerd"</i>	44
4.5.3	<i>Waarnemingen van de commissie</i>	44
4.5.4	<i>Zij kennen elkaar</i>	45
5.	CONCLUSIES, OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN	47
5.1	CONCLUSIES MET BETREKKING TOT DE ONDERZOEKSOPDRACHT	47
5.2	ALGEMENE OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN	50
	GEBRUIKTE AFKORTINGEN	54
BIJLAGE 1	SAMENSTELLING VAN DE ONDERZOEKSCOMMISSIE.....	55
BIJLAGE 2	OPDRACHT ONDERZOEKSCOMMISSIE VALKENSWAARD.....	56
BIJLAGE 3	NEVENFUNCTIES VAN DE HEER R.T.M.M. (RUUD) VAN DIJK (SITUATIE PER 31 JANUARI 2018)..	58
BIJLAGE 4	GEDRAGSCODE GEMEENTE VALKENSWAARD.....	59
BIJLAGE 5	PROTOCOL VERMOEDENS INTEGRITEITSSCHENDINGEN POLITIEKE AMBTSDRAGERS GEMEENTE VALKENSWAARD.....	62
BIJLAGE 6	LIJST VAN GESPREKSPARTNERS	66
BIJLAGE 7	OVERZICHT WOORDVOERINGEN R. VAN DIJK IN COMMISSIE EN RAAD.....	67
BIJLAGE 8	LIJST VAN GERAADPLEEGDE DOCUMENTEN EN BRONNEN	70

1 Algemene Inleiding

1.1 De instelling van de onderzoekscommissie

Het Eindhovens Dagblad van zaterdag 20 januari 2018 bevatte publicaties (krant en website) waarin de integriteit van de heer R.T.M.M. van Dijk als raadslid van de gemeente Valkenswaard ter discussie wordt gesteld (1,2,3,)¹.

Deze publicaties leidden in het weekeinde van 20 en 21 januari 2018 tot veel reacties en informeel overleg bij bestuur en politiek van Valkenswaard. Voor de burgemeester, de heer drs. A.B.A.M. Ederveen, waren deze publicaties - na intern beraad en na externe raadpleging ter zake - aanleiding om ze in en na overleg met het Presidium van de gemeenteraad van Valkenswaard op 22 januari 2018 te beschouwen als een melding van een integriteitsschending zoals beschreven in het protocol 'Vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard' (hierna 'Protocol'). Dit Protocol is door de gemeenteraad van Valkenswaard op 26 september 2013 vastgesteld (bijlage 5). Omdat de publicatie als melding is beschouwd, is het Protocol in werking getreden.

Onder verwijzing naar artikelen 4.2 en 5.1 van het Protocol is op 6 februari 2018 door burgemeester Ederveen in overleg met het Presidium van de gemeenteraad van Valkenswaard een externe onafhankelijke onderzoekscommissie ingesteld met de volgende onderzoeksvraag (zie Bijlage 2):

“Is er - mede in relatie tot de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen en de Gedragscode voor raadsleden gemeente Valkenswaard - in het optreden van raadslid R.T.M.M. van Dijk sprake c.q. sprake geweest van (schijn van) integriteitsschending en/of (schijn van) belangenverstremming van zijn werk(relaties) en nevenfuncties met zijn raadslidmaatschap, zoals in de publicaties van het Eindhovens Dagblad verondersteld c.q. als beeld is opgeroepen?”

Op 29 januari 2018 is met een persbericht de samenstelling van de Onderzoekscommissie Valkenswaard bekend gemaakt (15). De onderzoekscommissie bestaat uit de heren prof. mr. M.A.M.C. (Matton) van den Berg, D.W. (Dick) de Cloe en drs. C.P.N.G. (Kees) van den Heuvel (zie ook bijlage 1).

De onderzoekscommissie is op 15 februari 2018 met haar inhoudelijke werkzaamheden begonnen. Voorafgaand aan het onderzoek heeft de onderzoekscommissie op donderdag 8 februari 2018 een kennismakingsgesprek gehad met de heer Van Dijk. De heer Van Dijk heeft zich tijdens dit gesprek en gedurende de rest van het onderzoek laten bijstaan door de heer mr. J. Wasser van Holla Advocaten te Eindhoven.

¹ Deze en volgende nummers verwijzen naar de documenten zoals vermeld in bijlage 8.

1.2 De werkwijze van de commissie

1.2.1 De werkwijze en het gemeentelijk Protocol

De gemeenteraad van Valkenswaard heeft een 'Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard' (zie bijlage 5). Hoewel dit Protocol voor het laatst is vastgesteld op 26 september 2013, dateert het qua opzet en inhoud uit de beginperiode van het dualisme. Inhoudelijk wordt achtereenvolgens de aandacht gevestigd op de integriteitsmelding, het (nader) onderzoek, horen betrokkene en getuigen, aangifte bij misdrijf, rapportage van eventueel onderzoek, en het registreren van de integriteitsschending.

De commissie is op grond van artikel 4 van dit Protocol door de burgemeester van Valkenswaard ingesteld. De burgemeester heeft overeenkomstig artikel 5.1 van het Protocol in overleg met het presidium (lees: de fractievoorzitters) de onderzoeksopdracht verstrekt. De commissie stelt op basis van de gevoerde gesprekken vast dat dit overleg heeft plaatsgevonden.

Het Protocol schrijft voor dat de betrokken politieke ambtsdrager (artikel 6) over het *"instellen van het nader feitenonderzoek tijdig per brief wordt geïnformeerd"*. Dit is gebeurd (5).

In de opdracht is vastgelegd dat een zogenoemd 'team procesbegeleiding' onder leiding van de gemeentesecretaris, onderzoekers in praktische zin zal ondersteunen en faciliteren (dit conform artikel 3.6 van het Protocol). De commissie stelt vast – hierbij vooruitlopend op haar conclusies – dat zij op adequate wijze door het procesteam is ondersteund. De commissie spreekt hiervoor haar dank uit.

Artikel 5.2 van het protocol handelt onder meer over de verwachte duur van het onderzoek. In de beschrijving van de opdracht wordt de verwachting uitgesproken *"dat het onderzoek binnen een termijn van twee tot drie maanden zal zijn afgerond, of zoveel eerder als mogelijk, met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen"*. De commissie is voortvarend haar werkzaamheden begonnen, echter wel met het adagium dat 'kwaliteit boven snelheid gaat'. Het onderzoek heeft 2 maanden geduurd en is met de presentatie van dit onderzoeksrapport op 17 april 2018 afgerond.

In artikel 8 van het Protocol is bepaald dat bij *"een vermoeden van een misdrijf de burgemeester na overleg met het college of het presidium aangifte doet bij de politie"*. Voor de commissie is er geen aanleiding de burgemeester in deze zin te adviseren. Verwezen wordt naar de conclusies van deze rapportage.

De commissie heeft mondeling met de burgemeester afgesproken dat deze laatste zorgt voor de 'interne en externe communicatie' inzake functioneren en optreden van de commissie (conform artikel 9 van het Protocol). Daarbij is uitdrukkelijk overeengekomen dat de commissie gedurende het onderzoek geen contact heeft met de media over het lopende onderzoek, tenzij in onderling overleg anders wordt overeengekomen.

Artikel 10.1 van het Protocol stelt dat de door de commissie aan de burgemeester aangereikte eindrapportage door laatstgenoemde *"vertrouwelijk aan het college en raad"* wordt aangeboden. De raad besluit volgens artikel 10.2 van het Protocol over het al dan niet openbaar maken van het rapport.

De commissie gaat ervan uit dat het in de onderzoeksopdracht opgenomen *"uitgangspunt van*

burgemeester en presidium om het resultaat van het onderzoek openbaar te maken”, ook daadwerkelijk zal worden gerespecteerd.

De commissie heeft vanaf de aanvang van het onderzoek zorg gedragen voor een adequate archivering van de aan haar toevertrouwde documenten. Zij heeft dit archief overeenkomstig artikel 10.3 van het Protocol separaat van de aanbidding van deze rapportage ter vertrouwelijke opberging doen toekomen aan de voorzitter van het eerdergenoemde team procesbegeleiding.

De commissie heeft in de geest van het Protocol haar werkzaamheden in volledige onafhankelijkheid en onpartijdigheid verricht. De onderzoekscommissie heeft de strakke en procedurele werkwijze die in het Protocol wordt afgedwongen als enigszins belemmerend ervaren. Dit onder meer voor de onderwerpen verslaglegging en archivering, zie hierover ook paragraaf 1.2.3 ‘Het horen van betrokkene en getuigen’.

1.2.2 De raadpleging van documenten

Zoals vastgelegd in de onderzoeksopdracht heeft de commissie de volledige ruimte gekregen om tot een eindoordeel te komen. Dit was mogelijk doordat de commissie alle van belang zijnde stukken, inclusief de stukken waarop het predicaat geheimhouding rust, ter inzage heeft gekregen. Hieruit blijkt dat alle betrokkenen overtuigd waren van het belang om helderheid te krijgen over ‘de fictie of de non-fictie’ van de vermeende (schijn van) integriteitsschendingen en (schijn van) belangenverstrengelingen zoals in de publicaties van het Eindhovens Dagblad verondersteld en als beeld zijn opgeroepen.

Onder het begrip documenten schaaft de commissie zaken als rapporten, studies, bestuurlijke en ambtelijke correspondentie, verslagleggingen, e-mailwisseling, onderzoeksgegevens, data uit het handelsregister van de Kamer van Koophandel, enzovoorts.

Daarnaast heeft de commissie gebruik gemaakt van publicaties uit de media, waaronder in het bijzonder de relevante publicaties van het Eindhovens Dagblad.

Derden hebben de commissie op eigen initiatief informatie aangereikt, die zij van betekenis achtten voor het lopende onderzoek. De commissie heeft deze informatie bestudeerd, op waarde beoordeeld in relatie tot de onderzoeksopdracht en voor zover relevant betrokken bij het verdere onderzoek.

1.2.3 Het horen van betrokkene en getuigen

Bij het integriteitsonderzoek draait het in essentie om de reconstructie van de feiten, het verzamelen van bewijs voor deze reconstructie en de toetsing hiervan aan het geldende normenkader. Voor dit onderzoek gaat het om de juistheid en het waarheidsgehalte van de publicaties in het Eindhovens Dagblad over raadslid Van Dijk. Van betekenis bij het feitenonderzoek (in jargon ‘fact finding’) is het nagaan of degenen die getuigen zijn of kunnen zijn van de vermeende verdenkingen deze ook persoonlijk hebben waargenomen. Wat hebben zij gezien en gehoord? Of hebben zij misschien weggekeken en gezwegen? Kortom, wat kan als ‘waar’ en wat als ‘niet waar’ worden bestempeld? De noodzaak van beantwoording van deze vragen laat het belang zien van het horen van getuigen.

De commissie heeft met circa 25 personen gesproken (zie bijlage 6). Met Van Dijk is – na het kennismakingsgesprek – twee keer van gedachten gewisseld. Verder is gesproken met personen uit de politieke omgeving van het raadslid Van Dijk, waaronder ook de burgemeester en de raadsgriffier. Daarnaast zijn de schrijvers van de artikelen over raadslid Van Dijk, door de burgemeester beschouwd als de melders, uitgenodigd voor een gesprek met de commissie. Ook heeft de commissie gesproken met enkele ambtelijke medewerkers belast met het beleidsdomein ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en handhaving. Ten slotte zijn er ook gesprekken gevoerd met de Kabinetschef en de waarnemend Kabinetschef van de Commissaris van de Koning.

Gememoreerd wordt dat bijna iedereen waarmee de commissie wenste te spreken, ook gehoor heeft gegeven aan de uitnodiging. Van de raadsleden achtte de heer I. Luijendijk, ondanks een zeer dringend verzoek van de commissie, een gesprek met de commissie onnodig omdat een gesprek met hem geen toegevoegde waarde zou hebben voor het onderzoek. Daarnaast hebben de heer mr. M. Senders en mevrouw A.G. Flintrop een uitnodiging van de commissie onbeantwoord gelaten. De commissie heeft de gesprekken zeer op prijs gesteld, omdat gesprekspartners hiermee het belang van het onderzoek onderkennen. Dit eens te meer omdat de commissie niet beschikt over de bevoegdheid om mensen te dwingen tot een gesprek.

Belangrijk om te vermelden is dat de commissie een archief heeft gevormd – bestaande uit eindrapportage en gespreksverslagen - dat bij de gemeente wordt bewaard in een afzonderlijk archief ‘vertrouwelijke stukken’ (conform Protocol artikel 10.3).

De commissie had liever gezien dat sprake zou zijn van een situatie waarbij het archief van de commissie(-leden) na afloop van het onderzoek onmiddellijk zou worden vernietigd. Immers, wil de commissie het maximale boven tafel krijgen, dan is een setting nodig waarbij getuigen in volledige openheid en met een maximale garantie van vertrouwelijkheid hun verhaal kunnen doen. Dit laatste is niet te garanderen met een Protocol dat voor het horen van betrokkene en getuigen voorschrijft dat *“een gespreksverslag wordt opgemaakt en getekend door de onderzoekers en de getuigen/betrokken politieke ambtsdrager”*. Ook al krijgt dit archief het stempel ‘vertrouwelijk’, het is niet geheim en er zullen altijd getuigen zijn die niet het achterste van hun tong laten zien uit angst dat ‘ongewenste anderen’ op enig moment toch kennis krijgen van de inhoud van het dossier.

Met het oog op maximale waarheidsvinding heeft de commissie in de gesprekken benadrukt dat getuigen in alle openheid kunnen spreken. De commissie heeft haar gesprekspartners toegezegd de vertrouwelijkheid van de gesprekken – zo veel als mogelijk is binnen de grenzen van het vigerende Protocol – te respecteren. Dit betekent eveneens dat aan de commissie toevertrouwde opvattingen van getuigen in de eindrapportage zo veel als mogelijk zijn geabstraheerd, zodat deze niet rechtstreeks tot individuele personen zijn te herleiden. Dit geldt natuurlijk niet voor publieke of algemeen bekend zijnde informatie.

Van de gesprekken zijn beknopte (veelal tot hoofdlijnen beperkte) verslagen gemaakt. Deze verslagen zijn aan getuigen voorgelegd met mogelijkheid daarbij eigen aantekeningen te voegen. Verslagen en eventuele bijgevoegde aantekeningen van getuigen zijn na afloop van het onderzoek toegevoegd aan het archief dat ter vertrouwelijke opberging is overhandigd aan de voorzitter van het eerdergenoemde procesteam.

Aan het einde van het onderzoek heeft de commissie de heer Van Dijk in de gelegenheid gesteld om kennis te nemen van de concept-onderzoeksrapportage en om te reageren op de feiten zoals daarin

gepresenteerd. De reactie van de heer Van Dijk is op die punten waar de commissie mee instemde verwerkt in de definitieve versie van het rapport.

1.2.4 De inschakeling van externe deskundigen

In de beginfase van het onderzoek is gesproken met de heer Hans Groot van het landelijk Steunpunt Integriteit Politieke Ambtsdragers. Het Steunpunt biedt onafhankelijk en vakkundig advies over de aanpak van mogelijke integriteitsschendingen. De commissie heeft dankbaar gebruik gemaakt van zijn adviezen en aanbevelingen over aanpak en valkuilen bij het uitvoeren van een integriteitsonderzoek.

De commissie heeft gesproken met de heer mr. H.W.M. Olthof, Recherche-officier van Justitie. Het gesprek van de commissie met de heer Olthof betrof een in algemene bewoordingen gevoerde reflectie op de spanwijdte van het onderzoek in relatie tot het grensvlak tussen bestuurlijke integriteit en strafrechtelijke overtreding/misdrijf.

1.3 De opbouw van het rapport

Dit rapport beschrijft de bevindingen van de op 6 februari 2018 ingestelde ‘Onderzoekscommissie Valkenswaard’. Het rapport kent de volgende opbouw. In het hierna volgende tweede hoofdstuk wordt een analyse gegeven van de publicaties in het Eindhovens Dagblad. Daarnaast wordt beschreven hoe naar aanleiding van deze publicaties door betrokkenen in de Valkenswaardse politieke arena is gehandeld en welke keuzes daarbij zijn gemaakt.

Het derde hoofdstuk beschrijft de context van dit onderzoek. Aan de orde komen de politiek-bestuurlijke omgeving van Valkenswaard, de positie van raadsleden als het gaat om integriteit en een overzicht van het normenkader dat voor dit onderzoek van belang is.

In het vierde hoofdstuk wordt ingegaan op de melding over het handelen van het raadslid Van Dijk. Aan de hand van de resultaten van het onderzoek wordt het waarheidsgehalte van de verdenkingen uit de melding beoordeeld.

Het afsluitende vijfde hoofdstuk presenteert de conclusies en aanbevelingen van de onderzoekscommissie. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds conclusies en aanbevelingen over het handelen van Van Dijk en anderzijds conclusies en aanbevelingen over het door de gemeente Valkenswaard gevoerde beleid voor bestuurlijke integriteit.

2 De aanleiding: publicaties Eindhovens Dagblad

Dit hoofdstuk gaat in op de periode rondom de publicaties in het Eindhovens Dagblad die de aanleiding zijn voor het door de burgemeester ingestelde onderzoek. Daarbij wordt beschreven hoe betrokkenen naar aanleiding van de deze publicaties hebben gehandeld. Gestart wordt met de dagen voorafgaand aan de publicaties. Vervolgens komen de publicaties zelf aan de orde. In de derde paragraaf wordt beschreven welke stappen zijn gezet in de dagen na de publicaties. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een schets van de politiek-bestuurlijke besluitvorming over de betekenis van de publicaties.

2.1 Inleiding

Kort voor de publicaties van 20 januari 2018 spreekt de heer Van Dijk met een journalist van het Eindhovens Dagblad (ED). Van Dijk gaat ervan uit dat hij meewerkt aan een artikel over *"markante figuren in de Valkenswaardse politiek"*. Van Dijk denkt dat het gaat om *"een positief stuk over hem en over het verkiezingsprogramma van Valkenswaard Lokaal"*. Een fotograaf van het ED had al eerder bij diverse gelegenheden foto's van hem en anderen gemaakt. Tijdens het telefonische interview wordt al vlug duidelijk dat het ED een hele andere richting op wil als tijdens het gesprek zijn integriteit ter discussie wordt gesteld. Van Dijk stelde zijn fractie- en partijvoorzitter van dit interview op de hoogte.

Ook binnen het gemeentehuis bestond het vermoeden dat het ED met een artikel ging komen. In de week voorafgaand aan de publicatie werd de burgemeester door het ED geïnformeerd omtrent een te publiceren artikel over de heer Van Dijk. Ook waren door het ED dossiers rondom bouwprojecten opgevraagd waaronder het volledige dossier Postkantoor (Valkenierstraat 43).

2.2 De publicaties

Op 20 januari 2018 worden in het Eindhovens Dagblad en op de website berichten gepubliceerd waarin de integriteit van de heer Van Dijk ter discussie wordt gesteld:

- 'Ruudje' van Dijk zit wel heel diep in het vastgoed (1)
- Loep op Valkenswaard raadslid Ruud van Dijk (2)
- Ruud van Dijk: Jullie maken mij groter dan ik ben (3)
- Burgemeester Ederveen van Valkenswaard wil extern onderzoek naar raadslid Ruud van Dijk (4)

Ook in de dagen na 20 januari verschijnen kranten- en websiteberichten van het ED. Voor een deel betreft het inhoudelijke herhalingen van eerdere publicaties alsmede reacties van anderen op de publicaties van het ED. De commissie heeft ook deze publicaties betrokken in haar onderzoek (7,8,9).

In de publicaties van het ED wordt Van Dijk in verband gebracht met integriteitsschendingen, belangenverstrengeling en de 'oude' bestuurscultuur in zijn functie als raadslid. Op basis van een analyse van de artikelen stelt de commissie vast dat de vermeende schendingen zich toespitsen op de volgende onderwerpen:

- het etiket "*hij is een populaire en getapte jongen*";
- het gebrek aan transparantie omtrent Adviesbureau Ruud van Dijk en Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V., waarbij sprake zou zijn van een economisch delict vanwege het niet deponeren van jaarcijfers bij Kamer van Koophandel;
- de betrokkenheid bij en de belangen in vastgoedprojecten in Valkenswaard;
- de betrokkenheid bij en de belangen in (projecten van) Logejo B.V., Bureau Aard Vastgoed B.V. en de besloten vennootschappen Latoures Vastgoed II en Latoures Vastgoed III;
- de belangenverstrengeling bij het woordvoederschap van de heer Van Dijk als raadslid;
- de vermeende en als verwerpelijk bestempelde relatie met oud-advocaat de heer M. Senders. Dit via de levenspartner van Senders en het verbloemen hiervan via een slimme zogenoemde u-bochtconstructies.

2.3 Van Dijk: "*Ik ga er voor vechten*"

Op zijn vakantieadres werd de heer Van Dijk in alle vroegte van 20 januari 2018 door bekenden van hem gebeld over de publicaties. Ook de burgemeester zocht onmiddellijk na lezing van de publicaties contact met Van Dijk. Onthutst speelde Van Dijk met de gedachte om het raadslidmaatschap neer te leggen. De burgemeester gaf Van Dijk het advies om het te laten bezinken, rustig te blijven en om de eigen achterban te consulteren. Dat deed Van Dijk.

Voor de burgemeester waren de publicaties deels een verassing. Zo werd beweerd dat Van Dijk meegestemd zou hebben over het project Dommelkwartier terwijl hij nog bestuurder was van een B.V. met belangen in het project. In ieder geval was volgens de burgemeester het totale beeld van de publicaties uitermate schadelijk voor Van Dijk.

Na het telefonisch contact met Van Dijk voerde de burgemeester nog diezelfde ochtend een overleg met de fractievoorzitter van Valkenswaard Lokaal (VL). Hierbij was ook de griffier, mevrouw C. Miedema, aanwezig. Gesproken werd over de te volgen strategie. Vervolgens heeft de burgemeester alle fractievoorzitters gebeld om hen te informeren. Ook heeft hij hen verzocht grote terughoudendheid te betrachten in hun contacten met de media.

Ook de fractie en het bestuur van Valkenswaard Lokaal kwamen in spoedoverleg bijeen om de situatie te bespreken. In dat overleg werd de wenselijkheid van een extern onafhankelijk onderzoek bepleit. Dit werd ook teruggespeeld naar de burgemeester.

De burgemeester heeft ook contact met (het Kabinet van) de Commissaris van de Koning. De aanzegging door ED van een voorgenomen publicatie over Van Dijk, meldde de burgemeester al vrijdagavond bij de Commissaris. Vervolgens heeft de burgemeester op zaterdag de Kabinetschef

geconsulteerd, waarbij gelet op de aard van de publicaties in gezamenlijkheid werd geconcludeerd dat sprake is van een melding van integriteitsschending die serieus onderzocht behoorde te worden.

In de besprekingen zaterdagochtend bracht de griffier bij de burgemeester het 'Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers Valkenswaard' onder de aandacht. Daarin staan de stappen beschreven die bij een melding van een integriteitsschending gevolgd dienen te worden. Een eerste stap bestaat uit verkennend onderzoek naar de ernst van de melding, waarbij de burgemeester zich kan laten adviseren door een externe deskundige (artikel 3.2). Burgemeester Ederveen slaat deze stap bewust over; de melding is 'voldoende concreet en voldoende ernstig' dat feitenonderzoek nodig is door een externe onafhankelijke onderzoekscommissie of -bureau. De argumenten van de burgemeester hiervoor zijn:

- de betrokkene, voelt zich aangetast en wenst helderheid, zodat de over hem ontstane beeldvorming kan worden recht gezet;
- de partij van Valkenswaard Lokaal heeft gezegd dat, als de gemeente de verdenkingen niet onderzoekt, de partij zelf onderzoek laat verrichten;
- de publicaties geven de raad een negatieve uitstraling; dat is niet goed en ongewenst; snel duidelijkheid krijgen is van belang voor de toekomst van de politiek Valkenswaard;
- de publicaties hebben een negatieve uitstraling naar de Valkenswaardse gemeenschap.

Kortom, voor de burgemeester is er voldoende reden om op zo kort mogelijke termijn (22 januari) hierover met het Presidium van gedachten te wisselen en in overleg met het Presidium te besluiten tot een extern onafhankelijk onderzoek.

In de middag van 20 januari heeft de burgemeester opnieuw telefonisch contact met Van Dijk. De burgemeester krijgt een strijdbare Van Dijk aan de telefoon: *"ik ga ervoor vechten; dit is karaktermoord"*. Van Dijk benadrukt het belang van een gedegen onderzoek waaruit zal blijken dat verdachtmakingen onterecht zijn.

In afwachting van de definitieve besluitvorming binnen het Presidium en in overleg met De heer Van Dijk wordt door de burgemeester een persbericht opgesteld dat nog diezelfde zaterdagmiddag uitgaat met de volgende strekking:

"Als burgemeester heb ik met zorg kennisgenomen van de publicatie in het Eindhovens Dagblad van vandaag. Deze publicatie is niet alleen schadelijk voor het betrokken raadslid en zijn partij, maar evenzeer voor de gemeenteraad en het aanzien voor de politiek. De burgers van Valkenswaard moeten erop kunnen vertrouwen dat hun volksvertegenwoordiging van onbesproken gedrag is. Dat hoort bij de voorbeeldfunctie die wij hebben. Het is daarom van belang dat snel duidelijkheid komt over de gesuggereerde feiten. Ik ben in overleg met het betrokken raadslid en zijn fractievoorzitter om mogelijk te komen tot een onafhankelijk extern onderzoek. In het maandelijkse overleg van fractievoorzitters aankomende maandagavond zullen we de uitkomsten van dat overleg met elkaar bespreken. Zeker met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen is het immers zaak hier snel helderheid over te verkrijgen."

2.4 Presidium: publicatie kan beschouwd worden als een melding als bedoeld in het protocol

Maandagavond 22 januari 2018 bespreekt het Presidium de gehele kwestie. Een van de fractievoorzitters stelt de vraag of het Presidium het juiste gremium is om hierover met elkaar van gedachten te wisselen. Immers, de burgemeester heeft op grond van de Gemeentewet (artikel 170 lid 2) een eigenstandige positie en rol waar het 'integriteit' betreft; kortom, hij kan ter zake handelend op te treden. Een andere lid benadrukt de ernst van de verdachtmakingen in het ED en acht 'fact-finding' gewenst en nodig. De fractievoorzitter van Valkenswaard Lokaal geeft aan dat zijn partij een onafhankelijk onderzoek wenst dat gelet op de verkiezingen zo spoedig mogelijk dient te worden afgerond.

Naast terughoudend richting media concludeert het Presidium dat de publicatie in het ED beschouwd *kan* worden als een melding als bedoeld in eerdergenoemd Protocol (10).

De commissie heeft zich enigszins verbaasd over de formulering die het Presidium bezigt. Immers, met het woordje 'kan' geeft het Presidium aan zelf niet volledig overtuigd te zijn van de wens en noodzaak tot nader onderzoek. Echter, de instemming van het Presidium met de onderzoeksopdracht aan de onderzoekscommissie en de gevoerde gesprekken van de commissie met de fractievoorzitters maken duidelijk dat er voldoende draagvlak is voor de keuze een onafhankelijk extern onderzoek te laten verrichten.

Voor de burgemeester bevat de conclusie van het Presidium voldoende grondslag om de publicatie als 'melding' overeenkomstig het Protocol op te pakken. Bij brief van 24 januari 2018 informeert hij alle betrokkenen (Van Dijk, het Eindhovens Dagblad, college van Burgemeester & Wethouders, gemeenteraad/presidium, en gemeentesecretaris) hierover (5, 11, 12, 13, 14). Vervolgens is op 6 februari 2018 door burgemeester Ederveen - in overleg met het Presidium van de gemeenteraad van Valkenswaard – besloten tot het instellen van een externe onafhankelijke onderzoekscommissie.

Dit hoofdstuk heeft een schets gegeven van de publicaties in het Eindhovens Dagblad en de reactie hierop van betrokkenen. Het nu volgende hoofdstuk gaat in op de context van het onderzoek dat is ingesteld naar aanleiding van genoemde publicaties.

3 De context: de politieke omgeving en begripsbepaling

De discussie over integriteit in het lokaal bestuur is zeker met de introductie van het duaal stelsel in het lokaal bestuur toegenomen. Maar ruim daarvoor was er al aandacht voor integriteit. Op een heel kenmerkende manier was het de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken mevrouw Dales die op een VNG-congres (1992) de lokale bestuurders voorhield dat een beetje integer niet bestaat. Een stevige uitspraak waar sinds dat moment veel over is gediscussieerd.

Dit hoofdstuk schetst de context van het onderzoek dat is uitgevoerd naar aanleiding van de melding over de vermeende integriteitsschendingen van de heer Van Dijk. Naast een beschrijving van de politieke verhoudingen en de bestuurscultuur in de gemeente Valkenswaard bevat dit hoofdstuk een beschrijving van het referentiekader zoals door de commissie gehanteerd bij het onderzoek. Dit referentiekader bestaat uit de duiding van een aantal relevante begrippen en van de wet- en regelgeving die van toepassing is.

3.1 De gemeente Valkenswaard

Valkenswaard is een Brabantse 'groene' gemeente met circa 30.000 inwoners. De gemeente is gelegen in het gebied De Kempen, maakt onderdeel uit van de stadsregio Eindhoven en grenst aan België. De gemeente bestaat uit de kernen Valkenswaard, Dommelen, Borkel en Schaft. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek, behoort Valkenswaard qua inwonersaantal tot de kleinere gemeenten van Nederland (zoals de overgrote meerderheid van de Nederlandse gemeenten). De laatste jaren is Valkenswaard, door het grote aantal inwoners dat in de regio Eindhoven werkt, uitgegroeid tot een forensengemeente.

Volgens de gemeentelijke Welzijnsvisie vinden de inwoners van Valkenswaard het goed wonen en leven in Valkenswaard. Er is in het dorp nog ruimte om te leven in een groene omgeving met veel mogelijkheden om de vrije tijd door te brengen. Er wonen vele actieve burgers die zich op allerlei manieren verdienstelijk maken voor de samenleving. Valkenswaard is doorspekt met een actief verenigingsleven en een grote sociale cohesie. Er is daarnaast sprake van een kwalitatief hoog en kleinschalig voorzieningenniveau met regionale aantrekkingskracht.

3.2 Politiek-bestuurlijke omgeving

De gemeenteraad van Valkenswaard telt 23 zetels. In de drie laatste raadsperiodes was de zetelverdeling als volgt.

Gemeenteraad Valkenswaard			
	2010	2014	2018
Helder & Gedreven	5	8	6
Valkenswaard Lokaal (afsplitsing Emmerik vanaf dec. 2017)	6	6 (5)	4
CDA	6	5	5

Gemeenteraad Valkenswaard			
PvdA	4	2	2
VVD	1	1	2
D'66	1	1	1
Samen voor Valkenswaard (vanaf dec. 2017 lijst Emmerik)	-	-(1)	2
Vitaal Valkenswaard	-	-	1
Totaal	23	23	23

De commissie is zich ervan bewust dat haar onderzoek grotendeels plaatsvindt vlak vóór en na de gemeenteraadsverkiezingen, een periode waarin behalve het algemeen belang ook andere motieven een rol kunnen spelen in het optreden en handelen van lokale bestuurders en politici.

Rumoerige politieke geschiedenis

Volgens de door de commissie gehoorde personen kent Valkenswaard een rumoerige politieke geschiedenis. Zo was er het rapport Dosker (voorjaar 2000) dat een discutabele bestuursstijl en dito politiek klimaat schetst (16). In dezelfde periode bleek uit onderzoek van de Inspectie van de Ruimtelijke Ordening (IRO) dat in Valkenswaard illegale woningbouw plaatsvond. Dit leidde tot ingrijpen van de IRO en uiteindelijk van de minister. Het is in deze tijd dat De heer Van Dijk aantrad als wethouder ruimtelijke ordening. Tijdens zijn wethouderschap werden op last van de minister twee villa's gesloopt. Van Dijk liet de commissie weten juist in de periode na het rapport Dosker zich uitermate en met succes te hebben ingezet om onder de curatelestelling woningbouwbeleid van de provincie uit te komen.

De periode daarna lijkt het rustiger te worden in de Valkenswaardse politiek. Maar in 2005 komt de heer Van Dijk zelf onder het vergrootglas te liggen. Er wordt een strafrechtelijk onderzoek naar de heer Van Dijk ingesteld vanwege vermeend onrechtmatig handelen. De heer Van Dijk heeft kort de achtergronden en uitkomsten van dit onderzoek aan de commissie geschetst. Voor Van Dijk was dit onderzoek reden om terug te treden als wethouder. Na twee jaren onderzoek is in 2007 de aanklacht geseponeerd vanwege onvoldoende wettig en overtuigend bewijs.

Daarna wordt het kalmer in de Valkenswaardse politiek op één voorval in 2009 na. In dat jaar komt een raadslid niet in aanmerking voor een gedoogbeschikking met als gevolg dat hij zijn illegale bouwwerk moet slopen.

Bestuurlijke rust teruggekeerd?

De huidige periode wordt als politiek rustig en bestuurlijk stabiel ervaren. Valkenswaard is wel een 'kletsdorp' zoals een van de informanten aan de commissie liet weten. 'Cliëntilisme' en 'schijn van belangenverstremgeling' hangen volgens sommigen als een zwaard van Damocles boven de politieke arena van Valkenswaard. Iemand zegt verbaasd te zijn over hoe mensen met hun positie omgaan en proberen de controle te houden op het bestuur: *"er gebeurt veel dat niet zichtbaar is"*. Maar de commissie hoort ook het eerder geruststellende verhaal dat de in het Eindhovens Dagblad gesuggereerde bestuurscultuur al lang verleden tijd is; en dat slechts een enkeling in de Valkenswaardse politiek moeite heeft om afscheid te nemen van de oude bestuurscultuur. Opvallend is dat in dit verband relatief vaak gewezen wordt naar de partij Valkenswaard Lokaal wier *"morele kompas"* bijstelling zou behoeven.

De commissie neemt in de politiek van Valkenswaard zowel elementen van ‘cliëntelisme’ als elementen van bestuurlijke stabiliteit waar.

3.3 Raadslid Van Dijk

De heer Van Dijk is geboren en getogen te Valkenswaard. Hij is zijn carrière begonnen als ambtenaar bij de gemeente Valkenswaard (1986-1995). Vervolgens is hij werkzaam geweest bij de gemeente Eindhoven (1995-1999). In 2000-2001 werkte hij voor een privaat bedrijf. Daarna volgt een wethouderschap bij de gemeente Valkenswaard (april 2001-2005). Vanaf 2005 is hij actief als zelfstandig ondernemer.

Vanaf 1996 is de heer Van Dijk lid van de lokale partij Valkenswaardse Belangen. Deze partij is later opgegaan in de lokale partij Valkenswaard Lokaal. Voor deze partij is hij raadslid in de periode 1998-2001. Vanaf 26 november 2015 is hij opnieuw lid van de gemeenteraad van Valkenswaard.

De heer Van Dijk is actief betrokken bij het lokale verenigingsleven. Zo is hij voorzitter van de Stichting Op den Rösheuvel. Deze organisatie houdt zich bezig met culturele verschijningsvormen, die verband houden met de lijkbezorging en het gedenken van de overledenen. Daarnaast is Van Dijk vicevoorzitter van voetbalvereniging S.V. Valkenswaard en voorzitter van de zogenoemde Ambassadeurs S.V. Valkenswaard.

Naast het huidige lidmaatschap van de gemeenteraad vervult de heer Van Dijk diverse nevenfuncties (zie bijlage 3).

3.4 De gemeenteraad en integriteit

3.4.1 Het begrip integriteit: ‘eerlijk en betrouwbaar handelen’

Voor zowel volksvertegenwoordigers op het decentrale niveau als voor burgers met politieke aspiraties is niet altijd duidelijk wat integriteit binnen het openbaar bestuur inhoudt. Er bestaat ook geen eenduidige definitie van het begrip integriteit. Het wordt vaak gedefinieerd als handelen overeenkomstig de geldende morele waarden en normen en de daarmee samenhangende regels (18). Wat geldend is, is afhankelijk van tijd, plaats en context. Zaken die twintig jaar terug als normaal werden beschouwd, kunnen nu bestempeld worden als niet-integer. Ontwikkelingen in de maatschappij zorgen ervoor dat normen en waarden wijzigen met de tijd. Dat maakt integriteit tot een begrip waar regelmatig aandacht voor moet zijn, omdat actualiteiten invloed hebben op de invulling van het begrip.

Het is niet altijd even duidelijk waar de scheidslijn ligt tussen integer en niet integer handelen. Iedere persoon krijgt te maken met ‘grijze’ gebieden en dilemma’s; waar geen eenduidig antwoord op is te geven. Dit is ook niet allemaal vast te leggen in gedragscodes of protocollen. Omgaan met integriteitkwesities in het grijze gebied vraagt om toetsing, spiegelen, het voeren van gesprekken, aanspreken en tegenspraak krijgen én vragen.

Het is voor dit onderzoek relevant om ook het begrip integritisme te duiden.

“Integritisme houdt in dat integriteitsoordelen worden geveld, terwijl daar geen grond voor is. Daarbij kan het gaan om het overdrijven van het belang van de in het geding zijnde normen en waarden en/of om het veralgemeniseren van het oordeel over een aspect tot een oordeel over de gehele persoon of organisatie” (18).

We zien de laatste jaren dat het handelen van politieke ambtsdragers onder een vergrootglas ligt. Slecht functioneren of een gemaakte fout kan dan ten onrechte en/of met politieke motieven worden betiteld als niet-integer.

Integriteit en raadslidmaatschap

Integriteit betekent volgens de commissie dat een raadslid eerlijk en oprecht handelt en niet omkoopbaar is. Het raadslid maakt geen gebruik van zijn positie om zichzelf en/of anderen te bevoordelen en weet een scheiding aan te brengen tussen het algemeen belang en persoonlijke belangen. Op 19 maart 2018 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een brief aan de Tweede Kamer gestuurd waarin zij voorstellen doet om de integriteit van het lokaal bestuur te versterken. Daarbij kondigt de minister een wetsvoorstel aan om de norm met betrekking tot belangenverstrengeling te verhelderen. De reden hiervoor is dat er, *“mede door uiteenlopende rechterlijke uitspraken, de nodige onduidelijkheid (is) ontstaan over de materiële betekenis van deze bepaling in relatie tot het gekozen mandaat van de volksvertegenwoordiger” (19).*

3.4.2 Raadsleden actief in de maatschappij

Een integer raadslid is iemand die de waarden, regels en beginselen van de democratische rechtstaat toepast als leidraad voor eigen handelen. De invoering van het dualisme met meer verantwoordelijkheden en aanscherping van het politieke debat heeft de eigenstandige positie van het raadslid verstevigd, maar ook zijn kwetsbaarheid in die rol zichtbaar gemaakt.

Met de eigen achterban hebben raadsleden inhoudelijke betrokkenheid bij specifieke algemene belangen. Daarnaast vervullen veel raadsleden nevenfuncties, die voortkomen uit hun maatschappelijke betrokkenheid. Zij zijn actief als vrijwilliger en/of bestuurslid in allerlei verenigingen en sociaal-maatschappelijke stichtingen. Dit wordt van hen ook min of meer verwacht. In de praktijk is het vaak lastig om een scherpe lijn te trekken tussen de particuliere belangen die raadsleden behartigen in hun nevenfuncties en de algemene belangen die het raadslidmaatschap met zich meebrengt.

Als lid van de gemeenteraad stelt een raadslid kaders en controleert hij het college van B&W. Maar minstens zo belangrijk is de nabijheid bij de burger die van het raadslid als volksvertegenwoordiger wordt verwacht. Daarbij heeft het raadslid zowel een faciliterende als een verbindende rol: luisteren naar problemen bij mensen, mensen vragen wat ze nodig hebben, mensen mobiliseren in het nemen van eigen verantwoordelijkheid, mensen de weg wijzen naar voorzieningen, door burgers ervaren obstakels bespreekbaar maken, etc.

Burgers hebben altijd een direct of indirect belang bij besluiten die de gemeenteraad neemt. En over deze belangen wordt een raadslid terecht door burgers aangesproken. Immers, hij is door hen

gekozen en dient die burgers in de raad te vertegenwoordigen. In een gemeente is het onvermijdelijk dat die burgers soms ook burens, vrienden, kennissen, familie of zakenpartner van het raadslid zijn. En de uitdaging ligt in de opdracht om het algemeen belang af te wegen tegenover al die individuele en specifieke deelbelangen.

Behalve de eigen individuele verantwoordelijkheid van het raadslid is er ook een zorgplicht van de gemeenteraad als bestuursorgaan om het lokale beleid voor het toepassen van integer handelen door raadsleden nader vorm en inhoud te geven (Gemeentewet artikel 15, lid 3). In lijn met deze gedachte is het vanzelfsprekend dat een gemeenteraad als aanvulling op de wettelijke bepalingen ook zelf de instrumenten en de spelregels aanreikt die nodig zijn bij het afwegen van belangen en ook duidelijk afspreekt welke sancties bij niet naleving van toepassing zijn. Later in deze rapportage wordt nader ingegaan op vraag hoe de gemeenteraad van Valkenswaard deze beleidsruimte heeft ingevuld.

3.5 Begripsbepaling en wettelijk kader

3.5.1 Het begrip belangenverstrengeling

Bij belangenverstrengeling gaat het om vermenging van het algemeen belang met het persoonlijk belang van een raadslid. Het gaat dan om situaties waarbij een raadslid privébelangen heeft die op gespannen voet staan met de algemene belangen die hij in zijn rol als raadslid dient te behartigen. Belangenverstrengeling kan het zuiver en objectief besluiten of handelen in het publiek belang schaden en in het zwaarste geval leiden tot bevoordelen van bepaalde personen of bedrijven.

De Gemeentewet bevat een aantal voorschriften om belangenverstrengeling tegen te gaan. In artikel 14 van de Gemeentewet wordt via de 'eed' of de 'belofte' het onafhankelijk handelen van een raadslid in het openbaar vastgelegd. Verder staat in artikel 28 dat een raadslid niet mag deelnemen aan een stemming over "een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken".

Voor een raadslid is het bij voortduring van belang zich bewust te zijn of hij belang heeft bij de te nemen raadsbesluiten. Dit belang kan in de privésfeer liggen (persoonlijke belangenverstrengeling), maar kan ook voortkomen uit een mogelijke vooringenomenheid op grond van een bestuurlijke verantwoordelijkheid (functionele belangenverstrengeling).

In de Gemeentewet en de Algemene wet bestuursrecht (Awb) zijn bepalingen opgenomen om het risico van belangenverstrengeling tegen te gaan. Het gaat om de volgende bepalingen:

- op grond van artikel 12 van de Gemeentewet is een raadslid verplicht zijn nevenfunctie(s) te melden, openbaar te maken en actueel te houden.
- artikel 13 van de Gemeentewet regelt dat een raadslid bepaalde functies niet mag uitoefenen;
- in artikel 15 van de Gemeentewet zijn bepalingen opgenomen over specifieke handelingen - vooral in de financieel-economische sfeer - die voor raadsleden niet zijn toegestaan;
- artikel 28 van de Gemeentewet bepaalt dat een raadslid niet deelneemt aan de stemming over een onderwerp waarbij hij direct of indirect is betrokken;

- uit artikel 2.4 van de Awb volgt dat de gemeenteraad de wettelijke opdracht heeft ervoor te zorgen dat een raadslid de besluitvorming niet beïnvloedt vanwege een persoonlijk belang bij het te nemen besluit.

3.5.2 Financiële belangen

Bestuurders (wethouder, burgemeester) zijn wettelijk verplicht hun neveninkomsten openbaar te maken (Gemeentewet artikelen 41b en 67). Deze verplichting geldt niet voor raadsleden.

Toch is zorgvuldigheid geboden als een raadslid financiële belangen heeft in organisaties en ondernemingen die een relatie hebben of mogelijk krijgen met de gemeentelijke overheid en waarover de gemeentelijke overheid besluiten neemt. Te denken valt aan besluiten over aanbesteding, subsidieverstrekking, steunverlening, grondtransacties, bestemmingsplannen en dergelijke.

Het begrip ‘financieel belang’ behoort ter voorkoming van belangenverstremgeling ruim gedefinieerd te worden: een deelneming in een bedrijf of onderneming, bezit van effecten, onroerend goed en vorderingen (vorderingsrecht).

In de gemeentelijke praktijk kunnen dergelijke financiële belangen van invloed zijn op de wijze waarop een raadslid zou kunnen omgaan met bijvoorbeeld beleids- en uitvoeringsprocessen rondom bestemmingsplannen, grondbezit en vastgoedtransacties.

Maar vanwege het gemis van een verplichting tot openbaarmaking (zowel wettelijk als in de gedragscode), zijn de financiële belangen van een raadslid onbekend en blijven daarmee buiten beeld. Met de in de loop van 2018 te verwachten instelling van het zogeheten UBO-register ontstaat de mogelijkheid om in een integriteitsgedragscode het criterium op te nemen om naast nevenfuncties ook eenduidig financiële belangen openbaar te maken.

3.5.3 Gedragscode Valkenswaard

De gemeente Valkenswaard heeft een gedragscode. Deze gedragscode is een verplichting vanuit de Gemeentewet. Het rechtskarakter van de gedragscode is die van een interne regeling. De code is een aanvulling op wettelijke regels. De code is zelfbindend, niet-naleving heeft dan ook geen rechtsgevolg. Dat maakt de gedragscode echter niet vrijblijvend. De raadsleden kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden. Het niet naleven van de gedragscode kan dus wel onderdeel worden van politiek debat en politieke gevolgen hebben.

De gemeente Valkenswaard heeft een uit 2003 daterende gedragscode die op 26 september 2013 voor het laatst door de gemeenteraad is vastgesteld (zie bijlage 4).

De gedragscode van de gemeente Valkenswaard bevat regels (deels in overlap met wetgeving) over belangenverstremgeling, het hebben van nevenfuncties, omgaan met informatie, aannemen van geschenken, declaratiegedrag, en het gebruik van gemeentelijke voorzieningen.

3.5.4 Toepassing integriteitsbeleid door de gemeente Valkenswaard

De gemeente besteedt ruime aandacht aan ambtelijk integriteitsbeleid. Zo is er een audit integriteitsbeleid uitgevoerd, worden trainingen morele oordeelsvorming verzorgd. Ook zijn een nieuwe Regeling Melding Vermoeden Misstand en een Gedragscode Ambtelijke Integriteit

vastgesteld. Via zogenaamde dilemmatrainingen leren medewerkers in de eigen werkomgeving omgaan met morele oordeelsvorming en het herkennen en oplossen van integriteitsvraagstukken. Ook voor de gemeenteraad zijn in 2013 enkele van dergelijke dilemmatrainingen georganiseerd. Daarnaast zijn er in 2014 met de gemeenteraad afspraken gemaakt over een door BING te verrichten screening van kandidaat-wethouders. Ook dit jaar (2018) zal een extern bureau betrokken worden bij de screening van wethouders. Al met al staat dit in schril contrast met het voor het ambtelijk apparaat gevoerde beleid op dit terrein. Daarmee ontzegt de raad zich een 'levende' gemeentelijke gedragscode als onderdeel van een raadsbreed collectief bewustzijn op het gebied van integer en moreel handelen.

3.6 Opvatting commissie over schijn van belangenverstrengeling

De norm lijkt duidelijk: belangenverstrengeling mag niet. In het verlengde van die norm geldt als aanvullende norm dat ook de schijn van belangenverstrengeling moet worden vermeden. Maar wat wordt bedoeld met 'schijn van'? Er is geen eenduidige definitie van dit begrip. Van Dale spreekt van *"bij oppervlakkige beschouwing, maar niet in werkelijkheid"*. Anders gezegd, het lijkt erop, de omstandigheden doen vermoeden dat, het lijkt zo te zijn, maar ... hard bewijs is niet te leveren.

Een concreet voorbeeld om dit te duiden. Het Eindhovens Dagblad schrijft op 8 maart 2018:

"De deur staat deze woensdagmiddag open bij de commissie die onderzoek doet naar het Valkenswaardse raadslid Ruud van Dijk. Letterlijk. (...) Die open deur van de Kwatrijnzaal is opmerkelijk want binnen kunnen delicate kwesties de revue passeren" (20).

In de laatste zin van dit stukje tekst wordt bij de krantenlezer de suggestie gewekt dat de commissie met open deur gesprekken voert. Als onderzoekscommissie weten wij dat dit in het geheel niet het geval is. Alle gesprekken worden achter gesloten deur gevoerd. Maar aan het einde van ieder gesprek gaat de deur open om gasten te laten vertrekken en om volgende gasten binnen te laten. Zo ook gebeurde dat met de twee journalisten van het Eindhovens Dagblad. Zij kwamen aan op een moment dat het gesprek met de vorige gast was afgelopen. De deur was open om deze gast te laten vertrekken en om de journalisten vervolgens binnen te laten. Schijn van achteloosheid van de commissie inzake het in vertrouwelijkheid voeren van gesprekken? Neen, daar is geen sprake van. Echter, waren de journalisten drie of vier keer die woensdagmiddag langs gelopen en hadden zij terwijl de commissie een gesprek voerde steeds een open deur aangetroffen, dan zou terecht gesproken kunnen worden van 'schijn van'.

Kortom, 'schijn van' moet gebaseerd zijn op feiten en waarnemingen die *in onderlinge samenhang* duidelijk doen vermoeden dat sprake zou kunnen zijn van een integriteitsschending of een belangenverstrengeling.

Maar met een verdenking van 'schijn van belangenverstrengeling' moet altijd voorzichtig worden omgegaan. In de bestuurlijke praktijk wordt door velen de opvatting aangehangen dat - ook als feitelijk komt vast te staan dat er geen sprake is van belangenverstrengeling - de opgeroepen schijn

van belangenverstremgeling voldoende basis vormt om vast te stellen dat sprake is van een integriteitsschending. Of dit een juist uitgangspunt is kan betwist worden. Als na melding vastgesteld kan worden dat er feitelijk geen sprake is van belangenverstremgeling, moet de vraag worden gesteld of de eerder opgeroepen schijn van belangenverstremgeling nog terzake doet. Wellicht is de eerder opgeroepen schijn van belangenverstremgeling in dat geval gebaseerd op onvoldoende kennis van de feiten.

Door de 'schijn van' onderdeel te maken van de geldende normen voor bestuurlijke integriteit rust op de ambtsdrager de plicht om bij het vermoeden van een integriteitsschending volledige openheid te geven over alle feiten inzake de kwestie en deze te onderbouwen met bewijs. Als de ambtsdrager dit niet doet, kan hem de schijn van belangenverstremgeling worden aangerekend en is hij hierop aanspreekbaar. Als de ambtsdrager echter aannemelijk kan maken dat het verwijt van belangenverstremgeling niet terecht is, lijkt het niet billijk hem via de norm 'schijn van belangenverstremgeling' alsnog ter verantwoording te roepen.

De commissie is dan ook van mening dat de schijn van belangenverstremgeling niet tot primaire norm moet worden gemaakt. De schijn van belangenverstremgeling kan pas tot de conclusie leiden dat er sprake is van een integriteitsschending als de ambtsdrager tijdens een zorgvuldig uitgevoerd onderzoek er niet in slaagt om de opgeroepen schijn van belangenverstremgeling weg te nemen.

3.7 Besluit: referentiekader integriteitsschending en belangenverstremgeling

Dit hoofdstuk schetst de context van het onderzoek dat is uitgevoerd naar aanleiding van de melding over de vermeende integriteitsschendingen van raadslid Van Dijk. Ingegaan is op de politieke verhoudingen en de bestuurscultuur in Valkenswaard zoals die door de commissie is waargenomen. Vervolgens is besproken hoe de commissie een aantal relevante begrippen duidt. Tot slot is besproken welke wet- en regelgeving van belang is voor het onderzoek. Voor de commissie zijn voor dit onderzoek de volgende punten als referentiekader richtinggevend bij de beoordeling van integriteitsschending en belangenverstremgeling:

- de vigerende landelijke wetgeving zoals weergegeven in paragraaf 3.6.1.;
- de recente jurisprudentie met betrekking tot integriteitsschending en belangenverstremgeling (zie hoofdstuk 4);
- de door de gemeenteraad op 26 september 2013 vastgestelde gedragscode Valkenswaard;
- het door de gemeenteraad van Valkenswaard vastgestelde en gevoerde integriteitsbeleid.

In het eerste hoofdstuk is beschreven hoe de commissie het onderzoek feitelijk heeft uitgevoerd. In dit derde hoofdstuk is duidelijk gemaakt met welke bril de commissie het onderzoek heeft uitgevoerd. Daarmee is de basis gelegd voor de beschrijving van de onderzoeksresultaten. Dit gebeurt in het nu volgende hoofdstuk.

4 De beoordeling van de melding in het Eindhovens Dagblad

In dit hoofdstuk komen de meldingen aan de orde jegens de heer Van Dijk. Zoals eerder gemeld vormden de artikelen in het Eindhovens Dagblad voldoende grond om door de bestuurlijk verantwoordelijke te worden beschouwd als formele melding volgens het Protocol van de gemeente Valkenswaard. Deze artikelen vormen dan ook de basis voor dit hoofdstuk. Op basis van de artikelen heeft de commissie onderzoek gedaan naar de volgende verdenkingen:

1. het etiket *“hij is een populaire en getapte jongen”* (paragraaf 4.1);
2. het gebrek aan transparantie omtrent Adviesbureau Ruud van Dijk en Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V., waarbij sprake zou zijn van een economisch delict vanwege het niet deponeren van jaarcijfers bij Kamer van Koophandel (paragraaf 4.2);
3. de betrokkenheid bij en de belangen in vastgoedprojecten in Valkenswaard (paragraaf 4.3);
4. de betrokkenheid bij en de belangen in (projecten van) Logejo B.V., Bureau Aard Vastgoed B.V. en de besloten vennootschappen Latoures Vastgoed II en Latoures Vastgoed III (paragraaf 4.3)²;
5. de belangenverstrengeling bij woordvoederschap van de heer Van Dijk als raadslid (paragraaf 4.4);
6. de vermeende en als verwerpelijk bestempelde relatie met oud-advocaat de heer M. Senders. Dit via de levenspartner van Senders en het verbloemen hiervan via een slimme zogenoemde u-bochtconstructies (paragraaf 4.5).

4.1 Het raadslid Van Dijk

In de publicaties van het ED wordt een beeld van Van Dijk neergezet. Dit beeld is door de commissie samengevat als *“hij is een populaire en getapte jongen”*. De suggestie die hier achter zit is er een van ‘het deugt niet’. Vooropgesteld moet worden dat er voor raadsleden geen wettelijke bepalingen of andere regelgeving bestaat over beeldvorming. Hoe een raadslid gekend wil zijn, is een kwestie van persoonlijke smaak. Daarbij kunnen politieke motieven een rol spelen. Wel is en blijft een raadslid bij beeldvorming gebonden aan de wettelijke regels en het gedeelde normenkader van de raad.

In paragraaf 4.1 wordt het geschetste beeld getoetst aan de feiten en aan observaties van betrokkenen. Daarnaast wordt in deze paragraaf gereflecteerd op een aantal meldingen die de commissie van derden heeft ontvangen naar aanleiding van berichtgeving over de start van het onderzoek.

² Omdat de derde en de vierde verdenking een zekere overlap kennen, worden deze in één paragraaf besproken.

4.1.1 Over markante figuren in de politiek

Op maandagavond 27 november 2017 komt Valkenswaard Lokaal bijeen om de kieslijst voor de gemeenteraadsverkiezingen vast te stellen. Is hier de kiem gelegd voor de de latere en groots weergegeven publicaties over raadslid Van Dijk in januari 2018? Het zou zomaar kunnen. Want op die maandagavond is er volop gekrakeel in Speeltuin Greenhoven. Volgens de berichtgeving in het ED van 29 november is er heibel en sprake van een compleet in elkaar gestoken show. Een aanwezige omschrijft het als volgt: *"Ik zat er net een halfuur en had meteen stemrecht. Dat is toch raar? Ik heb me nooit geregistreerd als lid of sympathisant"*. Maar het raadslid Van Dijk dat door de krant wordt aangehaald zegt: *"We hebben het nooit anders gedaan. Ik ken alle mensen die binnen waren. We willen laagdrempelig zijn en blijven"* (21).

Maar naar aller tevredenheid verloopt deze bijeenkomst allerminst. Zelfs de eerste plaats van de kandidaat-lijsttrekker Van Steensel wordt ter discussie gesteld. En zittend raadslid Emmerik is de volgende dag opgestapt. Via een persbericht maakt hij zijn opstappen duidelijk. In de berichtgeving van het ED worden maar liefst drie verschillende raadsleden aangehaald om het verslag kleurrijk weer te geven.

En het is niet zo moeilijk om te veronderstellen dat journalisten best benieuwd waren om eens wat meer te weten te komen van wat er zich op die avond bij Valkenswaard Lokaal heeft afgespeeld; en in het bijzonder wat de rol van oud-wethouder Van Dijk is geweest. De commissie heeft het vermoeden dat een uren durend gesprek dat ná die maandagavond in november werd gehouden, het ED voldoende informatie heeft gegeven om verder te gaan zoeken in het dossier van de markante figuur van Van Dijk. Want onder die laatste noemer werd het raadslid zelf benaderd om foto's van hem te laten maken voor een rapportage in het ED: 'markante figuren in de lokale politiek'.

4.1.2 De Krant

Het Eindhovens Dagblad (ED) tekent de heer Van Dijk als een *"getapte jongen die veel inwoners van Valkenswaard kennen van 'de carnaval' of de plaatselijke voetbalclub SV Valkenswaard, waar hij vice-voorzitter is"* (1). En vervolgens koppelt het ED dit beeld aan de politieke geschiedenis van Valkenswaard:

"Het lijkt een patroon. Tot een jaar of vijftien geleden was wethouder Piet Geldens er welhaast de peetvader van het cliëntelisme, waar iedereen kon aankloppen. In 2001 nam Ruud van Dijk het stokje over van zijn leermeester Geldens, die opstapte na vernietigende rapporten over de verziekte bestuurscultuur. In de jaren erna sleepte politiek Valkenswaard zich van de ene affaire naar de andere. Van Dijk had daarin zelf ook een hoofdrol toen hij in 2005 als wethouder werd beschuldigd van corruptie. Ook nu signaleren politici dat het gebutste imago weer een deuk heeft opgelopen. Raadsleden hebben zelf nagelaten om dat te voorkomen" (22).

4.1.3 De reactie van Van Dijk

Namens de heer Van Dijk noemt diens advocaat de berichtgeving en de toonzetting van de herhaalde berichtgeving in het ED erg suggestief. Er wordt van Valkenswaard een soort "*Palermo aan de Dommel*" gecreëerd met zijn cliënt en de heer Senders aan het roer. Dat beeld is volgens Van Dijk onjuist en onterecht. Volgens de heer Van Dijk voldoen de ED-publicaties niet aan eisen die aan verantwoordelijke journalistiek worden gesteld. Volgens hem lijken de motieven van de krant allerm minst zuiver te zijn en met name ingegeven te zijn door het doel te voorkomen dat de heer Van Dijk na de verkiezingen weer wethouder zou kunnen worden.

De heer Van Dijk beschouwt als consequentie van zijn raadslidmaatschap, dat hij niet langer actief bezig kan zijn met Valkenswaardse vastgoedprojecten. Maar daar staat tegenover dat hij veel kennis en wetenschap heeft over de gang van zaken in het vastgoed. En die kennis van het vakgebied gebruikt de heer Van Dijk naar zijn zeggen in de raad alleen in het algemeen belang van Valkenswaard; nadrukkelijk zegt hij dit niet te doen vanuit cliëntelisme.

"*Valkenswaard sleept zich van het ene schandaal naar het andere*" vindt de heer Van Dijk een kwalijke en onjuiste uitspraak. Van Dijk benadrukt dat hij juist heeft bijgedragen aan een verandering van de bestuurscultuur in Valkenswaard. Tijdens de periode van toenmalig wethouder Geldens is Valkenswaard onder curatele van de provincie geplaatst. Van Dijk heeft in de opvolgende bestuursperiode - vanaf 2001 - als wethouder stringent en doortastend opgetreden met als resultaat (lees: bestuurlijk krediet) het opheffen van de ondercuratelestelling. De bewering van het Eindhovens Dagblad dat de politiek van Valkenswaard zich van de ene affaire naar de andere sleepte is volgens Van Dijk niet waar.

Over het strafrechtelijk onderzoek in 2005-2007 zegt Van Dijk dat deze zaak is geseponneerd wegens gemis aan enig bewijs.

4.1.4 De wandelgangen: gesprekken

Voor een aantal gesprekspartners bevatte de uitvoerige berichtgeving in het ED van 20 januari 2018 niets nieuws. Volgens hen wordt sinds Van Dijk in november 2015 raadslid werd, in de wandelgangen van alles over hem gezegd. Dat gaat dan vooral over zijn betrokkenheid bij eerdere vastgoedactiviteiten in Valkenswaard. '*De schijn van belangenverstremgeling is in Valkenswaard een gegeven*' en '*er gebeurt in deze gemeente veel dat niet zichtbaar is*', merkt een gesprekspartner op.

Een enkeling zegt op te kijken van de berichten in het ED. Iedereen is bekend met Van Dijks projectontwikkelingsachtergrond in het Valkenswaardse, waarmee 'schijn van belangenverstremgeling op de loer ligt'. Maar tegelijkertijd wordt Van Dijk slim genoeg gevonden om hiermee om te kunnen gaan.

Maar velen zeggen dat de zogenaamde 'oude bestuurscultuur' deels nog aanwezig is bij VL, en ook bij de heer Van Dijk als onderdeel van VL. Voor de commissie was 'bestuurscultuur' geen onderdeel van het onderzoek en deze bewering is in het onderzoek ook niet verder geverifieerd.

4.1.5 Bestuurscultuur: Van Dijk als veronderstelde leerling van Piet Geldens

De commissie kreeg van haar gesprekspartners te horen dat Valkenswaard een nogal rumoerige politieke geschiedenis kent.

De commissie is in de archieven gedoken om meer zicht te krijgen over wat zich vlak voor en na de milleniumwisseling heeft voorgedaan in Valkenswaard. Een paar data:

1996	Van Dijk wordt lid van partij Valkenswaardse Belangen (later: Valkenswaard Lokaal)
1998-2001 2000 (mei)	Van Dijk is lid van de gemeenteraad (namens Valkenswaardse Belangen); Publicatie rapport Dosker over politiek klimaat van Valkenswaard: de houding van de Valkenswaardse wethouders is een bedreiging voor de integriteit van het bestuur en is fnuikend voor het overheidsgezag (16);
21 juni 2000	Op 21 juni 2000 verzoekt het Ministerie van VROM tot medewerking aan een toezichtsonderzoek (26);
29 januari 2001	Hoofdofficier van Justitie concludeert na bestudering van het rapport Dosker dat van strafbare feiten niet is gebleken, zodat verder strafrechtelijk onderzoek niet gerechtvaardigd is; maar kan zich niet aan de indruk onttrekken dat er destijds van een weinig transparante bestuurscultuur in de gemeente Valkenswaard sprake is geweest;
1 mei 2001	Op 1 mei 2001 treedt de heer P. Geldens af als wethouder van de gemeente Valkenswaard;
2001-2005 7 maart 2002 9 december 2003	Van Dijk wordt wethouder te Valkenswaard (na aftreden van Geldens); Invoering Dualisme; Opheffing verscherpt toezicht door Ministerie VROM.

Het rapport Dosker schetst dat in de onderzochte periode tot mei 2000 in Valkenswaard een erg discutabel politiek klimaat heerst. In het rapport wordt met name een bestuurscultuur binnen het toenmalige college van B&W – waarvan de heer P. Geldens samen met 2 anderen van Valkenswaardse Belangen deel van uitmaakte – ter discussie gesteld.

Vanaf 1996 is de heer Van Dijk politiek actief, en vanaf 1998 tot 2002 als lid van de gemeenteraad voor de partij Valkenswaardse Belangen. Dit is ook de partij van de heer Geldens.

Als lid van het college heeft de heer Van Dijk vanaf 2001 samen met de ambtelijke organisatie zich ingezet om het beleid voor ruimtelijke ordening, huisvesting en woningbouw in de gemeente Valkenswaard te normaliseren. Dit heeft er toe geleid dat de inspecteur voor de ruimtelijke ordening in de provincie Noord-Brabant bij brief van 3 december 2003 constateerde dat *“de wettelijke VROM taken sinds 2000 aanzienlijk zijn verbeterd en op hoofdlijnen correct plaatsvinden.....Hoewel nog niet alle tekortkomingen in de uitvoering van de wettelijke VROM taken zijn opgeheven, heeft de minister gelet op uw inspanningen en de tot op heden door u behaalde resultaten besloten dat het niet noodzakelijk is om het verscherpt toezicht te continueren”* (17).

De suggestie van het ED dat de lijn van een verziekte bestuurscultuur in 2001 door Van Dijk van zijn veronderstelde leermeester Geldens werd overgenomen, is volgens de commissie niet met harde feiten te staven.

Strafrechtelijk onderzoek 2005

In 2005 is een strafrechtelijk onderzoek naar de heer Van Dijk ingesteld vanwege vermeend onrechtmatig handelen. Voor Van Dijk was dit onderzoek reden om terug te treden als wethouder. Deze zaak is in 2007 na twee jaren van uitgebreid onderzoek geseponneerd op de zogenaamde code 02 (= onvoldoende wettig en overtuigend bewijs). Kortom, de beschuldiging kon niet hard worden gemaakt. Volgens de commissie is daarmee het strafrechtelijke onderzoek afgedaan.

Het is suggestief en daardoor beschadigend jegens de heer Van Dijk om dit onderzoek als grond op te voeren voor de onderbouwing van een vermeende deelname aan een verwerpelijke bestuurscultuur.

4.1.6 De meldingen naar aanleiding van het onderzoek

De onderzoekscommissie is nadat deze werd ingesteld door een aantal mensen benaderd met informatie die door hen relevant wordt geacht voor het onderzoek. Deze informatie is door de commissie behandeld als aanvullende melding en beoordeeld op relevantie voor het onderzoek.

Melding 1: contact raadslid-ambtenaar

Het is in Valkenswaard niet echt uitzonderlijk dat een raadslid een medewerker van de gemeente belt om eens een kop koffie of een biertje te drinken. Een werkwijze die heel open en betrokken oogt maar natuurlijk ook suggereert dat je ook op een informele manier wat voor elkaar kunt betekenen. Maar de vraag mag gesteld worden of dit steeds in het algemeen belang is?

Mondeling werd de commissie geïnformeerd over het volgende. In 2017 kwamen er bij de gemeente Valkenswaard veel klachten binnen over flink wat overlast door de illegale sauna Romantica (soort parenclub) gelegen aan de Boekweitbeemd te Dommelen: lawaai van auto's, enz. De gemeente heeft eerst gekeken (met de eigenaar van de sauna) of er op een goede manier een oplossing gevonden kon worden (legaliseren). Dat bleek niet mogelijk; dus toen is het traject van handhaving gestart. De uitkomst was dat de sauna niet open kon blijven onder en met de huidige regels. Uit onze gesprekken komt het signaal dat raadslid Van Dijk adviseur zou zijn van de eigenaar van deze sauna, en dat deze eigenaar gezegd zou hebben dat hij wel lijntjes heeft met de gemeente om een en ander ten faveure van hemzelf te regelen.

De commissie heeft dit signaal nagetrokken en vastgesteld dat over dit contact uiteenlopende percepties bestaan. De heer Van Dijk ontkent als adviseur van de eigenaar van de sauna te hebben opgetreden. De feitelijkheid ervan kan de commissie niet vaststellen. In het algemeen acht de commissie het van belang om als raadslid prudent om te gaan met contacten met het ambtelijke apparaat over gemeentelijke beleidskwesties.

Melding 2: anonieme melding

De burgemeester heeft naar aanleiding van de publicaties in het ED een anonieme brief ontvangen en hierover de commissie geïnformeerd (27). Vanwege de anonimiteit kan de commissie de oprechtheid van de melding en de hardheid van de in de brief geuite beweringen niet toetsen bij briefschrijver. Wel kan een anonieme brief (en dus ook deze) aanwijzingen opleveren of de commissie op het spoor zetten in het proces van waarheidsvinding. Op deze manier heeft de commissie deze brief gelezen en voor kennis aangenomen. Inhoudelijk wordt niet verder op deze brief ingegaan.

Melding 3: blauwe zone

De commissie heeft een brief ontvangen over het creëren van een zogenoemde blauwe zone waarin kortdurend geparkeerd kan worden (23). De commissie heeft voor deze kwestie geen relatie kunnen leggen met de heer Van Dijk en dus met het onderhavige integriteitsonderzoek naar zijn handelen. De commissie heeft de brief voor kennisgeving aangenomen.

Melding 4: Van Gerwen en De Brouwer

Van de heren Van Gerwen en De Brouwer ontving de commissie informatie via documenten (die eerder aan de provincie Noord-Brabant waren toegezonden) over onder andere grondtransacties in de periode 1998-2008 waarbij wordt aangegeven dat de heer Van Dijk een groot deel van die periode wethouder was en dat hij na zijn aftreden als wethouder actief werd bij Latoures (28). De commissie heeft van deze informatie kennisgenomen in het kader van het onderzoek.

Melding 5: Van Klinken

De heer Van Klinken heeft zich mondeling tot de commissie gewend inzake de ontwikkeling van het project Dommelkwartier en gerechtelijke procedures daarmee samenhangend. De commissie heeft van deze informatie kennisgenomen in het kader van het onderzoek.

4.1.7 Besluit

Zoals bij de inleiding van deze paragraaf gememoreerd heeft de wetgever geen regels gesteld voor beeldvorming van een raadslid. De commissie is van mening dat beeldvorming niet de kern vormt van de integriteitsnormen. Dit onder het voorbehoud dat er geen sprake is van het plegen van strafbare feiten bij het vorm en inhoud geven aan die beeldvorming en dat niet wordt ingegaan tegen besluitvorming hierover van de raad (bijvoorbeeld in gedragscodes). Ook is het zo dat een raadslid een voorbeeldrol vervult. Invulling geven aan deze voorbeeldrol is ook van belang bij de beeldvorming.

De commissie stelt naar aanleiding van de melding vast dat de stelling dat Van Dijk als wethouder of raadslid de bestuurscultuur van zijn veronderstelde leermeester Geldens heeft overgenomen niet kan worden onderbouwd met feiten.

Daarnaast vindt de commissie het beschadigend jegens de heer Van Dijk om voor de onderbouwing van een vermeende deelname aan een verwerpelijke bestuurscultuur te verwijzen naar eerder door het Openbaar Ministerie uitgevoerd onderzoek naar zijn optreden als wethouder. Dit onderzoek is na langdurig onderzoek geseponneerd wegens onvoldoende wettig en overtuigend bewijs.

Tot slot het volgende. Het verwijzen naar het geseponneerde onderzoek wekt een suggestie die niet kan worden hard gemaakt. Door de suggestie die zo wordt gewekt, wordt een beeld neergezet van een raadslid 'waar wel iets mis mee zal zijn'. Het gecreëerde beeld is van invloed op de beeldvorming over de andere veronderstelde integriteitsschendingen. En zo ontstaat een wisselwerking tussen de verschillende verdenkingen met een hoog 'waar rook is, is vuur'-gehalte. De commissie is zich hiervan bewust en heeft dit meegewogen in het vervolg van het onderzoek.

4.2 Transparantie adviesbureau Ruud van Dijk

Het ED gaat in de publicaties onder meer in op de vraag of de heer Van Dijk al dan niet transparant is waar het gaat om de financiële ‘handel en wandel’ van zijn hoofdfunctie. In deze paragraaf worden de bevindingen van de commissie over die vraag gepresenteerd.

Het juridisch kader voor openheid over belangen vormt artikel 12 van de Gemeentewet. Dit artikel luidt als volgt:

Artikel 12, lid 1: *De leden van de raad maken openbaar welke andere functies dan het lidmaatschap van de raad zij vervullen.*

Artikel 12, lid 2: *Openbaarmaking geschiedt door terinzagelegging van een opgave van de in het eerste lid bedoelde functies op het gemeentehuis.*

Aanvullend op deze bepalingen in de Gemeentewet stelt artikel 2 lid 1 van de door de raad van de gemeente Valkenswaard vastgestelde gedragscode het volgende: *“Een lid van de raad doet opgave van zijn financiële belangen in ondernemingen en organisaties waarmee de gemeente zakelijke betrekkingen onderhoudt. De opgave is openbaar en door derden te raadplegen.”*

4.2.1 De Krant

Het ED meldt dat bij de Kamer van Koophandel maar zeer beperkt inzicht te krijgen is over de Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V. Ook zou Van Dijk de jaarcijfers van zijn eigen beheermaatschappij niet hebben gedeponereerd. Daarmee pleegt hij, zo stelt het ED, een economisch delict. Door ze wel te deponeren zou Van Dijk in elk geval meer inzicht kunnen geven in zijn financiële belangen. Daarnaast meldt het ED dat Van Dijk eigenaar is van Adviesbureau Ruud van Dijk. Dit is een eenmanszaak, waarvoor geen verplichting geldt voor het deponeren van de jaarcijfers. Verder wordt er niets over gemeld.

4.2.2 Van Dijk over Van Dijk

Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V.

De heer Van Dijk is als natuurlijk persoon enig aandeelhouder in de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid: Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V. Volgens Van Dijk worden in deze vennootschap (thans) geen andere activiteiten dan houdsteractiviteiten verricht. Tot 22 januari 2018 stond deze vennootschap als bestuurder geregistreerd van de besloten vennootschap Logejo B.V. en tot 31 december 2016 als bestuurder van Bureau Aard Vastgoed B.V. De jaarrekeningen over de jaren 2012, 2013, 2014, 2015 en 2016 zijn op 21 februari 2018 gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel (KvK). De commissie heeft volledige inzage gekregen in deze jaarrekeningen (24).

De heer Van Dijk beaamt dat de jaarstukken te laat zijn gedeponereerd bij de KvK. In het ED wordt daarover van hem opgetekend: *“daar zit trouwens niets in, want dat is een stille B.V., alles gaat via mijn adviesbureau”* (3).

Aan de commissie meldt Van Dijk als argumentatie dat de cijfers dusdanig zijn dat het door hem en zijn accountant van weinig belang werd geacht om deze te deponeren.

Adviesbureau Ruud van Dijk

Onder deze handelsnaam voert Van Dijk activiteiten uit op het terrein van procesbegeleiding en projectmanagement van bouwprojecten. Géén van de door deze onderneming begeleide of uitgevoerde projecten betreffen - aldus Van Dijk – projecten in Valkenswaard. Daarnaast begeleidt Van Dijk eenmalig bij de verkoop van onroerend goed, zoals thans in het buitengebied van Valkenswaard.

4.2.3 Beoordeling commissie

Jaarcijfers beheermaatschappij

De jaarcijfers van de Beheermaatschappij Van Dijk B.V. zijn vijf jaren achtereenvolgens niet gedeponereerd bij de KvK. Pas nadat het ED hiervan melding maakte, is deze omissie gecorrigeerd door de heer Van Dijk.

Het publiceren van een jaarrekening lijkt een formaliteit, maar het achterwege laten kan soms grote gevolgen hebben. Allereerst betreft dit een economisch delict (conform artikel 1 sub 4 van de Wet economische delicten) en is daarmee een strafbaar feit.

Daarnaast wordt het niet of niet tijdig deponeren van jaarrekeningen in geval van faillissement aangemerkt als een vermoeden van onbehoorlijk bestuur, waarbij een bestuurder ook persoonlijk aansprakelijk gesteld kan worden. En voorts kan de credit rating (score ten aanzien van de kredietwaardigheid) van de vennootschap negatief worden bijgesteld. Kortom, het publiceren van een jaarrekening lijkt een formaliteit, maar het achterwege laten kan soms grote gevolgen hebben.

Ook al zegt de heer Van Dijk dat het bij zijn beheermaatschappij om een zogenaamde lege vennootschap gaat, toch blijft de wettelijke verplichting voor hem bestaan. Bovendien kan in de toekomst de situatie veranderen. Immers, de heer van Dijk zelf gebruikt het woordje 'thans' bij de mededeling dat zijn vennootschap slechts houdsteractiviteiten verricht. Dus kan deze situatie in de toekomst wijzigen.

De constatering van het ED dat de heer Van Dijk via de KvK zeer beperkt inzicht heeft gegeven over zijn beheermaatschappij – mede vanwege het niet c.q. te laat deponeren van jaarrekeningen – wordt door de commissie onderschreven.

Opmerkelijk vindt de commissie de argumentatie van Van Dijk voor zijn verzuim. Voor een redenering van 'ik ben het vergeten' of 'ik heb er niet aan gedacht' kan de commissie nog enig begrip opbrengen. Echter, de heer Van Dijk noemt als argumentatie "*van weinig belang*". Voor de commissie getuigt dit van een instelling 'van het niet zo nauw nemen' van de naleving van wetgeving. Dit is te betreuren, en is niet integer.

Adviesbureau Ruud van Dijk

De heer Van Dijk meldt dat hij zelf eenmalig begeleidt bij de verkoop van onroerend goed binnen de gemeente. Dit speelt momenteel bijvoorbeeld in het buitengebied van Valkenswaard.

Ook al is het eenmalig, de heer Van Dijk is daarmee als raadslid binnen de gemeente actief in het vastgoed.

4.3 De betrokkenheid bij en de belangen in (projecten van) Bureau Aard Vastgoed B.V., Latoures Vastgoed B.V. II en III, en Logejo B.V.

De publicaties in het ED beschrijven hoe de heer Van Dijk via deelnemingen direct of indirect belang zou hebben bij vastgoedprojecten in de gemeente Valkenswaard. Daarbij wordt onder meer ingegaan op het project Valkenierstraat en de betrokkenheid van Van Dijk hierbij via de besloten vennootschappen Latoures Vastgoed B.V. II en Latoures Vastgoed B.V. III (hierna Latoures II en Latoures III). De commissie heeft de zakelijke deelnemingen van de heer Van Dijk in beeld gebracht en onderzocht of de heer Van Dijk via deze deelneming belangen heeft bij vastgoedprojecten in de gemeente. In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de vennootschappen Bureau Aard Vastgoed B.V., Latoures II en III en Logejo B.V.

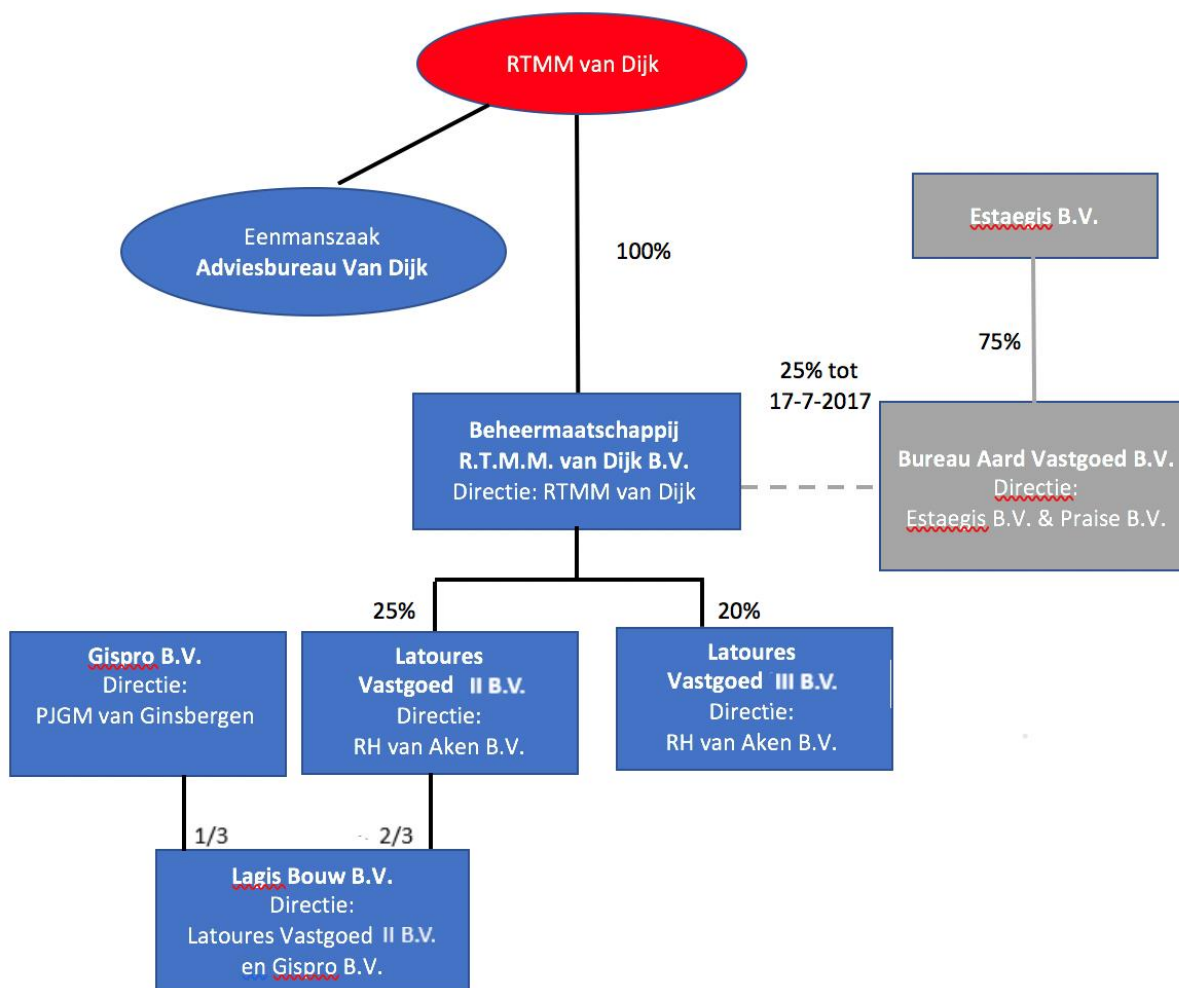
Wettelijk is bepaald dat een raadslid bepaalde functies of activiteiten niet mag uitoefenen. Artikel 15 lid 1 van de Gemeentewet bevat bepalingen omtrent onverenigbare werkzaamheden. Zo mag een raadslid in een geschil geen advocaat, adviseur of gemachtigde zijn van de gemeente of de tegenpartij in dat geschil. Ook is het raadsleden verboden op allerlei terreinen zaken te doen met de gemeente. Niet toegestaan is:

- het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
- het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
- het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
- het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
- het verwerven van betwiste vorderingen ten laste van de gemeente;
- het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
- het onderhands huren of pachten van de gemeente.

4.3.1 Gesprekspartners

Met onze gesprekspartners hebben wij stil gestaan bij de zakelijke belangen van Van Dijk, zij reageren verschillend. Sommigen zeggen geen reden te hebben om aan te nemen dat de heer Van Dijk over zijn belangen in het vastgoed niet de waarheid zou spreken. Anderen willen wel graag meer helderheid en transparantie krijgen over zijn betrokkenheid bij Bureau Aard Vastgoed B.V. (hierna Bureau Aard Vastgoed), Latoures II en Latoures III, en Logejo B.V. Raadsleden zeggen niet meer te weten dan datgene wat op de gemeentelijke website als nevenactiviteit vermeld staat. Zijn financiële deelneming in Latoures II en III is algemeen bekend. Sommigen weten niet of al dan niet sprake is van enige betrokkenheid van de heer Van Dijk via Bureau Aard Vastgoed bij de ontwikkeling van de locatie oude postkantoor. Kortom, gesprekspartners hebben vragen. Zij hopen en verwachten dat het onderzoek daarin meer helderheid en uitsluitel kan geven over al dan niet (schijn van) belangenverstremgeling.

De zakelijke belangen van de heer Van Dijk zijn, op basis van door hem verstrekte informatie, door de commissie in de volgende afbeelding grafisch weergegeven.

4.3.2 Bureau Aard Vastgoed B.V.

Krant

Het ED meldt dat op de plek van het oude postkantoor in het centrum van Valkenswaard een groot, nog te bouwen appartementencomplex verrijst. De ontwikkelaar is Bureau Aard Vastgoed, dat deels in handen is van de levenspartner van de heer Senders. De heer Senders is volgens het ED een omstreden jurist die in 2003 ontsnapte aan een moordaanslag. Het ED noteert de volgende opmerking over de heer Van Dijk: *“Als raadslid voor zijn partij Valkenswaard Lokaal sprak en besloot hij mee over de herontwikkeling van het postkantoor, Valkenierstraat 43. Zonder daarbij melding te maken van zijn directeurschap bij ontwikkelaar Bureau Aard”*(1).

Eigendom

De heer Van Dijk was - middellijk, dat wil zeggen indirect - aandeelhouder en tevens bestuurder van de vennootschap Bureau Aard Vastgoed B.V. (niet te verwarren met Bureau Aard B.V.). De doelomschrijving van deze vennootschap laat zich omschrijven als de *“ontwikkeling, realisatie en exploitatie en beheer van onroerende zaken en vermogensrechten met betrekking tot onroerende*

zaken en registergoederen, alsmede het geven van adviezen ten aanzien van al het vorenstaande” (29).

Op 31 december 2016 is de heer Van Dijk uitgeschreven als bestuurder Bureau Aard Vastgoed. Enkele weken voor deze uitschrijving als bestuurder is op 14 december 2016 een koop-verkoopovereenkomst gesloten met betrekking tot onder meer het aandelenpakket van de heer Van Dijk in Bureau Aard Vastgoed. Volgens de koopovereenkomst had de levering uiterlijk op 15 januari 2017 moeten passeren. Bij akte van 17 juli 2017 hebben Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk (aandelen: 25%) en Estaegis B.V. (aandelen: 75%) hun belang in Bureau Aard Vastgoed overgedragen aan de vennootschappen Praise B.V., Global Trust B.V. en Touch Vision B.V. De totale koopsom bedraagt € 1,-. (24). De verkochte vennootschap had per ultimo 2016 een negatief eigen vermogen van € 9.231,-. De commissie is van mening dat bij een negatief vermogen een verkoopprijs van € 1,- niet vreemd is.

Op 17 juli 2017 heeft Post Real Estate Development B.V. uit hoofde van een tussen haar, Estaegis B.V. en Praise B.V. gesloten koopovereenkomst het voormalige postkantoor aan de Valkenierstraat 43 geleverd aan Bureau Aard Vastgoed B.V. (24).

In de tijd dat de heer Van Dijk via zijn beheermaatschappij bestuurder, respectievelijk aandeelhouder was van Bureau Aard Vastgoed B.V. was deze B.V. geen eigenaar van het voormalige postkantoor aan de Valkenierstraat 43.

Woordvoering over Valkenierstraat 43

Naar aanleiding van opmerkingen van verschillende personen met wie de commissie heeft gesproken, heeft de commissie onderzocht of en in hoeverre de heer Van Dijk heeft deelgenomen aan de besluitvorming met betrekking tot het verlenen van een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) voor het project Valkenierstraat 43. De raadsman van de heer Van Dijk, de heer mr. J. Wasser, wijst in zijn brief 27 februari 2018 erop dat Van Dijk niet heeft meegestemd over het voorstel inzake een definitieve vvgb voor dit project. De commissie constateert dat dit juist is. Het voorstel stond geagendeerd voor de raadsvergadering van 26-10-2017 en is aangenomen tijdens de voortzetting van deze vergadering op 2 november 2017. De commissie heeft vastgesteld dat heer Van Dijk bij die vergadering niet aanwezig was.

De commissie concludeert dat de heer Van Dijk niet heeft deelgenomen aan de besluitvorming in de gemeenteraad over de Valkenierstraat 43.

De heer Wasser wijst er in zijn brief verder op dat de heer Van Dijk wel heeft deelgenomen aan de raadsvergadering van 11 september 2017 waarbij de procedure voor een vvgb is versoepeld. De gewijzigde procedure is echter pas ingegaan de dag na de publicatie van het raadsbesluit. Eerder ingediende aanvragen worden nog volgens de oude procedure afgehandeld. De aanvraag inzake het plan Valkenierstraat 43 is echter reeds ingediend op 8 augustus 2016, zodat daarop de oude procedure nog van toepassing is. De wijziging van de procedure heeft derhalve niet ten voordele van het project Valkenierstraat 43 gestrekt.

Dit leidt tot de conclusie dat het overleg aangaande de wijziging van de vvgb, waaraan Van Dijk heeft deelgenomen, ook niet van invloed is geweest op het plan Valkeniersstraat 43.

Blijft over dat de heer Van Dijk heeft deelgenomen aan de commissievergadering op 12 oktober 2017. Wanneer het voorstel om een vvgb af te geven daarin tot discussie zou hebben geleid en de heer Van Dijk zich daarin ten gunste van het project zou hebben gemengd, zou mogelijk van belangenverstrengeling sprake kunnen zijn geweest. Uit het vergaderverslag blijkt echter niet dat er sprake is geweest van een inhoudelijke discussie. Ten slotte wijst de commissie erop dat door raadsman Wasser wordt betwist dat de heer Van Dijk nog een persoonlijk belang had bij de besluitvorming over een vvgb voor het project Valkenierstraat 43, aangezien Van Dijk toen geen (middellijk) bestuurder of aandeelhouder meer was van Bureau Aard Vastgoed. Dat is juist. De heer Van Dijk was, zoals eerder vastgesteld, tot 31 december 2016 via zijn beheermaatschappij bestuurder van Bureau Aard Vastgoed. Hij was via zijn beheermaatschappij nadien nog wel aandeelhouder van die besloten vennootschap. Dat belang is geëindigd op 17 juli 2017 door de levering van zijn aandelen aan Praise BV. Ten tijde van de besluitvorming over een vvgb voor het project Valkenierstraat 43 was de heer Van Dijk dus inderdaad geen (middellijk) bestuurder of aandeelhouder meer van Bureau Aard Vastgoed.

Wat de commissie wel constateert is dat de heer Van Dijk meermaals namens de fractie Valkenswaard Lokaal het woord voert over ruimtelijke ordenings- en vastgoedzaken. In een volgende paragraaf komt de commissie hierop terug.

4.3.3 Latoures Vastgoed B.V. II en III

De activiteiten van deze twee vennootschappen laten zich kort omschrijven als projectontwikkeling, beheer en belegging.

De krant

Volgens het ED is Latoures II en III het *“volgende vehikel van Van Dijk, waarmee hij heel dicht tegen het lokale vastgoedwereldje aanschurkt”* (1). Volgens het ED heeft Van Dijk belangen in de plannen voor woningproject Dommelkwartier. Latoures II is een vennootschap die al jaren in de clinch ligt met de gemeente Valkenswaard over bouwproject Dommelkwartier. Een project dat niet is doorgegaan. Om die reden heeft het bedrijf - volgens ED - gedreigd met een claim van een om en nabij dertien miljoen euro bij de gemeente. In een uiterste bemiddelingspoging proberen gemeente en Latoures hier samen uit te komen. Als projectontwikkelaar is Van Dijk niet meer actief, maar hij heeft nog steeds een minderheidsbelang in de onderneming uit Waalre.

Carrière bij Latoures

Voordat de heer Van Dijk raadslid werd, heeft hij (in de zomer van 2014) zijn dienstverband bij Latoures beëindigd en is hij een eigen bedrijf gestart. Zijn aandelen in Latoures II en Latoures III heeft hij behouden. Met de partners is overeengekomen dat door Latoures II en III geen nieuwe projecten zouden worden ontwikkeld.

Uit de historie van het handelsregister van de Kamer van Koophandel blijkt dat de heer Van Dijk en zijn beheermaatschappij nimmer bestuurder zijn geweest in een van de aan Latoures gelieerde vennootschappen.

Financiële belangen

De commissie heeft inzage gehad in de aandeelhoudersregisters van beide vennootschappen. Hieruit blijkt dat Van Dijk via zijn beheermaatschappij op 10 augustus 2007 een minderheidsbelang heeft verworven van 25% in Latoures II en 20% in Latoures III.

Een minderheidsbelang is gelijk aan een aandelenbelang van minder dan 50% dat een investeerder of bedrijf in een andere onderneming houdt. Is dit belang meer dan 5%, dan wordt gesproken van een aanmerkelijk belang.

Het belang van Van Dijk in Latoures II en III heeft hij op 19 oktober 2015 in een gesprek met de burgemeester gemeld. Bij dit gesprek waren ook aanwezig de fractievoorzitter van VL en de griffier. Volgens Van Dijk zou de burgemeester in dat gesprek gezegd hebben *“in de deelneming geen bezwaren te zien en ze te bezien als een aandelenpakket van bijvoorbeeld Philips”*.

Volgens de commissie gaat deze vergelijking niet helemaal op. Immers, een paar aandelen Philips is niet te vergelijken met een aanzienlijke participatie in een besloten vennootschap.

De commissie heeft vastgesteld dat Latoures II en Grispo B.V. de enige aandeelhouders zijn in de besloten vennootschap Lagis Bouw B.V. (hierna Lagis Bouw). Deze vennootschap met grondposities in zowel Waalre als Valkenswaard, stelt zich tot doel een gecombineerde inzet van projectontwikking en woningbouw te realiseren.

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk middellijk (indirect) een belang heeft in Lagis Bouw, een vennootschap met grondposities in Valkenswaard. Dit belang loopt getrap via zijn beheermaatschappij en zijn aanmerkelijk belang in Latoures II.

Op 26 november 2015 heeft de gemeenteraad de geloofsbrieven van Van Dijk onderzocht. De gemeenteraad heeft aan de hand van de onderzochte geloofsbrieven vastgesteld dat Van Dijk zonder bezwaar kan worden toegelaten tot de raad (25).

De gedragscode van de gemeente Valkenswaard bepaalt in artikel 2 dat *“een lid van de raad opgave doet van zijn financiële belangen in ondernemingen en organisaties waarmee de gemeente zakelijke betrekkingen onderhoudt. De opgave is openbaar en door derden te raadplegen”*.

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk belangen heeft gemeld, zowel via de griffier ten behoeve van de opgave op de website (bijlage 3) als in een onderhoud met de burgemeester.

Wel blijkt het indirecte - maar mogelijk niet onaanzienlijke - belang van Van Dijk in Lagis Bouw niet uit de opgave voor de website van de gemeente Valkenswaard.

De commissie is van oordeel dat ook getrapte belangen in vennootschappen gemeld zouden moeten worden. De gemeente doet er goed aan om in de integriteitscode ook helder te zijn over het melden van getrapte financiële belangen.

Claim Dommelkwartier

Over de uitvoering van de op 8 augustus 2012 tussen de gemeente Valkenswaard en Latoures II tot stand gekomen 'Exploitatieovereenkomst (anterieur) Project Dommelkwartier-Hoppenbrouwers' bestaat een dispuut tussen de gemeente Valkenswaard en Latoures II. De commissie stelt vast dat de ingebrekestelling dateert van 2 september 2015 (30). De commissie concludeert dat de gemeente

Valkenswaard vóór het aantreden van Van Dijk als raadslid in gebreke is gesteld door Latoures. De heer Van Dijk beweert dat hij na de zomer 2014 alleen nog via jaarstukken van Latoures zou zijn geïnformeerd en dat hij afwezig was bij vergaderingen en bijeenkomsten van Latoures. Van Dijk zegt geen rol te vervullen binnen Latoures II anders dan als aandeelhouder. Hij is nimmer bestuurder geweest en heeft ook geen actieve bemoeienis met het project Dommelkwartier.

De commissie kan niet nagaan of de bewering van Van Dijk klopt. Er waren persoonlijke contacten, het is dus niet onaannemelijk dat mogelijk meer dan openbare informatie is uitgewisseld. Bij de start van de tussen de gemeente en Latoures overeengekomen mediation is strikte geheimhouding overeengekomen, waarmee ook de informatiepositie van Van Dijk wijzigde. Vanaf dat moment hoort er tussen Latoures en Van Dijk geen informatie gewisseld te worden.

Woordvoerderschap Dommelkwartier

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk de besloten vergaderingen over Dommelkwartier, te weten op 20 april en 14 juni 2017 niet heeft bijgewoond. Ook de fractie VL nam niet deel aan de raadsbesprekingen over Dommelkwartier en over de claim ter zake. Volgens de fractievoorzitter van VL wilde de fractie dit dossier in openbaarheid bespreken en de fractie bleef weg omdat Van Dijk betrokkene is.

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk als financieel belanghebbende bij het project Dommelkwartier terecht afstand neemt en niet deelneemt aan beraadslagingen en besluitvorming.

Het is wel opmerkelijk dat de fractie VL hem daarin volgt. Immers, de fractie ontnemt zichzelf daarmee het democratische recht invloed uit te oefenen op de besluitvorming. Ook gaat de fractie hiermee voorbij aan de democratische plicht om het gemeentebestuur te controleren.

4.3.4 Logejo B.V.

Logejo B.V. (hierna Logejo) faciliteert huisvesting van EU-arbeidsmigranten in Nederland. Samen met gemeentes, vastgoedeigenaren en werkgevers ontwikkelt, exploiteert en beheert Logejo huisvestingslocaties.

Een bespreking van de door het ED beschreven vermeende relatie van Van Dijk met oud-advocaat de heer mr. M. Senders volgt later in deze rapportage.

De krant

Het ED schrijft dat Van Dijk directeur is bij Logejo, een vastgoedbedrijf dat migrantenhotels ontwikkelt, beheert en exploiteert op diverse plekken in het land. Het dagblad schrijft hierover:

“En weer is er dat lijntje: Logejo is voor de helft eigendom van opnieuw de levenspartner van Senders. Het is een constructie die de jurist eerder van stal haalde bij het openen van een restaurant in Valkenswaard in 2012. Toen schoof Senders, die op dat moment door de fiscale opsporingsdienst FIOD werd doorgelicht wegens faillissementsfraude, zijn levenspartner naar voren” (1).

Het ED stelt vast dat de bedrijven Aard en Logejo kantoor houden in een pand op de Markt in Valkenswaard.

“Van Dijk krijgt voor zijn aanstelling als baas van de 'polenhotels' ook hier weer niet voor betaald, blijkt uit een opsomming van zijn nevenfuncties op de website van de gemeente. En

dat terwijl Van Dijk er toch maar druk mee is, met een migrantenhotel in Boskoop en juridisch geharrewar met de gemeente Zandvoort” (1).

Eigendom

Aandeelhouder van Logejo is Estaegis B.V., mevrouw Flintrop is van deze vennootschap (middellijk) bestuurder. Van Dijk bevestigt dat zij inderdaad de partner is van de heer Senders. De huisvestingsactiviteiten van Logejo zijn complementair aan de door mevrouw Flintrop in andere vennootschappen ondergebrachte uitzendactiviteiten van arbeidsmigranten en hebben volgens Van Dijk niet van doen met de zakelijke activiteiten van de heer Senders.

Carrière bij Logejo

De heer Van Dijk stelt dat hij (formeel zijn beheermaatschappij) tot november 2015 actief was als bestuurder bij Logejo, waarna hij is gestopt met die werkzaamheden. Formeel is de beheermaatschappij van Van Dijk pas op 22 januari 2018 uitgeschreven als bestuurder van Logejo. De heer Van Dijk verklaart de handhaving van zijn inschrijving als bestuurder vanwege zijn lidmaatschap van het bestuur van de Vereniging Huisvesting Arbeidsmigranten (VHA). Inmiddels is met de VHA afgesproken dat Van Dijk ook zonder dat hij formeel bestuurder is van Logejo, bestuurslid van de vereniging kan zijn. Bestuursdaden danwel andere werkzaamheden zegt Van Dijk in de periode november 2015 – januari 2017 niet voor Logejo te hebben verricht. Vanaf 1 januari 2017 verricht hij voor Logejo bezoldigde advieswerkzaamheden op parttime basis.

De commissie stelt vast dat Van Dijks beheermaatschappij pas op 22 januari 2018 is uitgeschreven. Dit vond dus plaats na de publicaties in het ED.

Artikel 3.2 van de gemeentelijke gedragscode verplicht een raadslid melding te maken *“van al zijn nevenfuncties, waarbij tevens wordt aangegeven of de functie wel of niet bezoldigd is. Deze gegevens worden openbaar gemaakt”*.

<p>De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk op 20 januari jl. het overzicht nevenfuncties niet had aangepast met betrekking tot de functie bestuurder Logejo en de informatie over de bezoldiging. De uitleg van Van Dijk hoe dit is gelopen vindt de commissie begrijpelijk. Alleen had Van Dijk wel zorg moeten dragen voor het actualiseren van de gegevens op de website van de gemeente. En daarom is er wel sprake van het overtreden van de gemeentelijke gedragscode.</p>

De commissie heeft niet de indruk dat deze omissie bewust is gebeurd, omdat het niet tijdig uitschrijven hem geen persoonlijk voordeel opleverde.

4.3.5 Besluit

In deze paragraaf zijn de bevindingen van de commissie weergegeven over de belangen van de heer Van Dijk in een aantal vennootschappen, waaronder vennootschappen gericht op het ontwikkelen van vastgoedprojecten. De commissie stelt vast dat:

- de heer Van Dijk en zijn beheermaatschappij nooit eigenaar zijn geweest van het pand Valkenierstraat 43 te Valkenswaard;
- de heer Van Dijk als raadslid niet heeft deelgenomen aan de besluitvorming in de gemeenteraad met betrekking tot de locatie Valkenierstraat 43 in Valkenswaard;

- de beraadslaging over de wijziging van de vvgb niet van invloed is geweest op het plan Valkenierstraat 43;
- de heer Van Dijk in de gemeenteraad meermaals het woord heeft gevoerd over zaken met betrekking tot ruimtelijke ordening, ruimtelijke ontwikkeling of vastgoed;
- de heer Van Dijk noch zijn beheermaatschappij bestuurder zijn geweest in een van de aan Latoures II en III gelieerde vennootschappen;
- de heer Van Dijk middellijk (indirect via zijn belang in Latoures II) een belang heeft in Lagis Bouw, een vennootschap met grondposities in Valkenswaard;
- de heer Van Dijk belangen in vennootschappen heeft gemeld aan de burgemeester en voor openbaarmaking heeft opgegeven aan de griffier.

Op grond van bovenstaande stelt de commissie vast dat de heer Van Dijk vanwege zijn indirecte belang in Lagis Bouw de schijn van belangenverstremgeling tegen zich heeft. De heer Van Dijk heeft ten behoeve van het onderzoek openheid gegeven over zijn directe en indirecte belangen. Uit het onderzoek naar deze belangen is niet komen vast te staan dat er ook sprake is van daadwerkelijke belangenverstremgeling. De melding over de heer Van Dijk geeft onvoldoende onderbouwing van het tegendeel.

De commissie concludeert dat de heer Van Dijk als financieel belanghebbende bij het project Dommelkwartier afstand neemt van en niet deelneemt aan beraadslagingen en besluitvorming over het project. De commissie merkt op dat zijn fractie hem daarin volgt door evenmin deel te nemen aan het debat. Hierdoor ontnemt de fractie zich het democratische recht invloed uit te oefenen op de besluitvorming. Ook gaat de fractie hiermee voorbij aan de democratische plicht om het gemeentebestuur te controleren.

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk op 20 januari 2018 het overzicht nevenfuncties niet had aangepast voor de functie bestuurder van Logejo en ook niet waar het gaat om de informatie over de bezoldiging. De commissie begrijpt de uitleg van Van Dijk hierover. Maar Van Dijk draagt als raadslid de verantwoordelijkheid voor het actualiseren van de gegevens op de website van de gemeente. Op dit onderdeel is er dan ook sprake van het overtreden van de gemeentelijke gedragscode.

Aanvullend op deze conclusie is de commissie de mening toegedaan dat ook getrapte belangen in vennootschappen gemeld zouden moeten worden. De gedragscode van de gemeente is hier niet duidelijk over. De gemeenteraad doet er goed aan om in de integriteitscode helderheid te verschaffen over het al dan niet melden van getrapte financiële belangen.

4.4 Het woordvoederschap in relatie tot betrokkenheid bij en belangen in vastgoed

In deze paragraaf gaat de commissie in op de melding dat de heer Van Dijk als raadslid het woord voert over onderwerpen waar hij een persoonlijk belang bij heeft. Dit zou strijdig zijn met het beginsel dat raadsleden het algemeen belang niet laten beïnvloeden door een persoonlijk belang. De juridische basis hiervoor vormt artikel 2:4 Awb, dit artikel stelt in lid 1: *“Het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid”* Het tweede lid van artikel 2:4 Awb luidt als volgt: *“Het*

bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden”.

De bepalingen in de Awb reiken in vergelijking met artikel 28 lid 1 van de Gemeentewet verder dan de keuze van al dan niet meestemmen. De Awb zegt dat ook voorafgaand aan de stemming geen vreemde belangen een rol van betekenis mogen spelen in de raadsdebatten en in de daaraan voorafgaande informatie-uitwisseling. Vooringenomenheid in het bestuur is verboden.

4.4.1 De Krant

Het ED schrijft op 20 januari 2018 dat Van Dijk betrokken was én is bij Valkenswaardse vastgoedprojecten waarmee miljoenen zijn gemoeid. Volgens ED heeft Van Dijk zelf belangen in vastgoed en werkt hij voor mensen in het vastgoed. Volgens ED opereert Van Dijk als raadslid op het snijvlak van politieke macht en informatie aan de ene kant en privaat geld van vastgoedhandelaren aan de andere. *“Terwijl een politicus er alles aan zou moeten doen om de schijn van belangenverstrengeling te voorkomen, waant Ruud van Dijk zich onaantastbaar”*, aldus het ED met de conclusie dat *“met zijn activiteiten voor Latoures, Logejo en Bureau Aard hij diepgeworteld in het vastgoedwereldje lijkt te zijn”* (1).

4.4.2 De reactie van Van Dijk

De heer Van Dijk ontkent de verdenkingen van het ED. Hij zegt, zowel bij zijn eigen bedrijf als voor bedrijven waarvoor hij werkt, altijd de scheiding te hebben aangebracht tussen Valkenswaard en niet-Valkenswaard in projecten waarvoor hij werkt. Als aandeelhouder van Latoures II en III heeft en had hij vanaf zijn raadslidmaatschap (lees: vanaf 26 november 2015) geen bemoeienis met projecten van dit bedrijf. Ook in zijn adviesbureau werkt de heer Van Dijk niet binnen Valkenswaard, met uitzondering van de begeleiding van de verkoop van enkele percelen in het buitengebied van Valkenswaard. Deze begeleiding bestaat met name uit het begeleiden op procedureel terrein, en raakt volgens hem ook de gemeente niet. Het bestemmingsplan voor het betreffende gebied was reeds onherroepelijk vastgesteld. Het staat los van wijziging bestemmingsplan Buitengebied; de betrokken kavels zijn hier niet in betrokken. Van Dijk zegt daarnaast te werken voor opdrachtgevers die met vastgoed bezig zijn.

Woordvoering

De heer Van Dijk beaamt dat hij zijn kennis en achtergrond op het gebied van bestemmingsplannen regelmatig inbrengt in vergaderingen van de raad. Maar dit betekent volgens hem niet dat hij directe bemoeienis heeft met projecten zelf. Van Dijk benadrukt dat hij juist over bestemmingsplannen kan praten, omdat hij geen bemoeienis heeft met Valkenswaardse projecten.

Binnen de fractie van VL bestaat geen strikte taakverdeling. Van Dijk legt in zijn woordvoering accent op sport en verenigingen. Waar de overige leden van de fractie meer inhoudelijk betrokken zijn, heeft Van Dijk meer voeling met het politieke metier. Hij beweegt zich dan ook op terreinen, waarover zijn fractiegenoten woordvoerder namens de fractie zijn. Maar doet dit dan niet (zozeer) inhoudelijk als wel gericht op de politieke gevoeligheid.

Van Dijk zegt nooit deelgenomen te hebben aan stemmingen die betrekking hadden op één van de projecten van Latoures II of III, Lagis Bouw of Bureau Aard Vastgoed.

4.4.3 Gesprekspartners

Volgens de meeste gesprekspartners weet heel Valkenswaard dat Van Dijk afkomstig is uit de wereld van vastgoed en projectontwikkeling. Bij zijn start als raadslid heeft hij heel duidelijk aangegeven financiële belangen te hebben in Latoures. De gesprekspartners weten niet meer dan de opgaven zoals deze op de website van de gemeente Valkenswaard aan nevenactiviteiten staan vermeld.

4.4.4 Feiten

Betrokkenheid bij en belangen in vastgoed

Zijn carrière is de heer Van Dijk begonnen als ambtenaar bij de gemeente Valkenswaard en vervolgens bij de gemeente Eindhoven. Daarna werd hij achtereenvolgens raadslid, wethouder en zelfstandig ondernemer. Vanaf 26 november 2015 is de heer Van Dijk weer raadslid.

In al deze functies en rollen had en heeft de heer Van Dijk te maken met beleid en regelgeving omtrent ruimtelijke ordening/ontwikkeling, volkshuisvesting en vastgoed. Hij werd en is deskundige op dit terrein. In het gesprek met de commissie schoof de heer Van Dijk niet onder stoelen of banken dat hij daarop zeer trots is. De commissie begrijpt en respecteert dat.

Het bezit van deze kwaliteiten brengt ook de verantwoordelijkheid met zich mee om in relatie tot de rol en functie die wordt vervuld, gepast met kennis en informatie om te gaan.

Als ambtenaar, als raadslid, als wethouder, als projectontwikkelaar en wederom als raadslid is Van Dijk actief geweest met (het beleid voor) vastgoed. Tot 17 juli 2017 had hij belang in Bureau Aard Vastgoed, hij heeft aandelen in Latoures II en III. De vennootschap Latoures II participeert in Lagis Bouw. Dit bedrijf op zijn beurt heeft grondposities in onder meer Valkenswaard en Waalre. Bureau Aard Vastgoed is actief in Valkenswaard. Voor de fractie VL is Van Dijk regelmatig woordvoerder over ruimtelijke ordening/ontwikkeling en volkshuisvesting.

Woordvoering

In het kader van zijn woordvoering heeft de heer Van Dijk zich op die momenten, waar mogelijk sprake zou zijn van (een schijn van) belangenverstrengeling, onttrokken aan de beraadslagingen en de besluitvorming in de gemeenteraad. Tegelijkertijd wordt in de ED-publicaties de suggestie gewekt dat Van Dijk als raadslid geen belangen in en betrokkenheid bij het vastgoed mag hebben. Wat zegt de jurisprudentie in relatie tot wetgeving hierover? En hoe dient een raadslid om te gaan met zijn persoonlijk geweten in relatie tot de met elkaar in de raad hierover gemaakte afspraken zoals neergelegd in de gedragscode?

Juridische invalshoek

De Gemeentewet noemt het hebben van enig belang bij de vastgoedontwikkeling in een gemeente niet als één van de - met de functie van raadslid - onverenigbaarheden. Een raadslid mag en kan belangen hebben in de eigen gemeente en behoort daar gepast mee om te gaan. De wetgever heeft dit ook voorzien door daarover in de de Gemeentewet (artikel 28, lid 1) en in de Algemene wet

bestuursrecht (Awb, artikel 2:4) regels op te nemen. Zo behoort een raadslid niet deel te nemen aan een stemming over *“een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat”*, en *“het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende ... personen, die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden”*.

Op 6 februari 2013 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een lijn uitgestipeld waarbij minder snel van ‘vooringenomenheid’ sprake zal zijn (LJN BZ0796, JB 2013, 62 (Graft-De Rijp)).

“Uit artikel 2:4 van de Awb volgt dus - en de Afdeling preciseert hiermee haar uitspraak van 22 juni 2011 in zaak nr. 201007983/1/R2 - in het algemeen niet dat een persoon die deel uitmaakt van een democratisch gekozen bestuursorgaan zoals de gemeenteraad en die bij een besluit belanghebbende is als bedoeld in artikel 1:2, eerste lid, van de Awb, zich zou moeten onthouden van deelname aan de besluitvorming. Dit zou afbreuk doen aan de taak en de fundamentele rechten van een gekozen volksvertegenwoordiger en daarmee aan het democratisch proces.

Er kunnen zich evenwel bijkomende omstandigheden voordoen die maken dat de behartiging van het persoonlijk belang van een raadslid zodanig aan de orde is bij het onderwerp van de besluitvorming dat hij daaraan niet behoort deel te nemen. Weliswaar kan de gemeenteraad niet verhinderen dat een lid deelneemt aan de besluitvorming en aan stemmingen, maar deelname van een lid kan er bij aanwezigheid van zo’n persoonlijk belang wel toe leiden dat de bestuursrechter tot het oordeel moet komen dat het desbetreffende besluit is genomen in strijd met artikel 2:4 van de Awb. De conclusie dat het betrokken bestuursorgaan in strijd met deze bepaling een besluit heeft genomen, kan echter pas worden getrokken indien aannemelijk is dat de betrokken volksvertegenwoordiger de besluitvorming daadwerkelijk heeft beïnvloed”.

Volgens de Afdeling kunnen ‘bijkomende omstandigheden’ ertoe leiden dat een raadslid niet aan de besluitvorming behoort deel te nemen. En, wanneer is er wel strijd met artikel 2:4 Awb?

Volgens de Afdeling kan alleen dan de conclusie worden getrokken over strijdigheid met artikel 2:4 Awb als aannemelijk is dat de betrokken volksvertegenwoordiger de besluitvorming ook feitelijk heeft beïnvloed. Men mag concluderen dat daarmee de Afdeling van oordeel is dat ook de schijn van belangenverstremgeling op zich niet voldoende is voor strijdigheid met artikel 2:4 Awb.

Interessant hierbij is nog de vraag: wat wordt verstaan onder ‘*persoonlijk belang*’?

De commissie verwijst hierbij naar de Memorie van Toelichting op de Gemeentewet (31):

“dat de persoonlijke betrokkenheid van een raadslid ten aanzien van een gedeelte van een bestemmingsplan niet met zich brengt, dat het raadslid persoonlijk betrokken is bij het gehele bestemmingsplan en zich dus van stemming zou moeten onthouden”.

Daarnaast wordt met het begrip ‘persoonlijk aangaan’ in de zin van artikel 2:4 Awb bedoeld op ieder belang, dat niet behoort tot de belangen die het bestuursorgaan uit hoofde van de hem opgedragen taak behoort te behartigen. In aanmerking genomen dat het gaat om besluitvorming door de

gemeenteraad die een belangenafweging vergt waarbij politieke inzichten een belangrijke rol spelen, ligt het in de rede voor de invulling van het begrip 'persoonlijk belang' aansluiting te zoeken bij artikel 28 lid 1 sub a van de Gemeentewet. Deze bepaling dient strikt te worden uitgelegd. Immers het betreft een bepaling waarbij het fundamentele recht van een raadslid om deel te nemen aan een stemming wordt ingeperkt.

Kortom, de commissie is van oordeel dat het begrip 'persoonlijk belang' zeer begrensd en beperkend moet worden uitgelegd.

De commissie volgt hierbij een benadering waarbij meer nog dan in het verleden recht wordt gedaan aan de fundamentele positie van het raadslid Van Dijk als democratisch verkozen volksvertegenwoordiger. Het enkele feit dat Van Dijk enig belang heeft bij de besluitvorming, is niet voldoende om af te zien van deelname aan beraadslagingen en besluitvorming. Wel kunnen specifieke omstandigheden aan de orde zijn, die ervoor pleiten dat een raadslid niet aan besluitvorming en stemming over een onderwerp deelneemt. Van bijkomende omstandigheden is sprake wanneer het raadslid via beraadslagingen, moties en amendementen de besluitvorming daadwerkelijk in een bepaalde richting stuurt die aantoonbaar ingaat tegen het algemene belang en (mogelijk) dient ter ondersteuning van eigen persoonlijk belang. De collega raadsleden hebben geen signalen afgegeven dat de heer Van Dijk de besluitvorming van de gemeenteraad bewust of onbewust heeft beïnvloed ten faveure van een persoonlijk belang. Voor de commissie is in dezen geen sprake van (schijn van) belangenverstremgeling.

Vanwege het aantoonbare financiële belang via het (middellijk) aandeelhouderschap in Latoures II en III vindt de commissie het terecht dat Van Dijk zich heeft onthouden aan beraadslagingen en besluitvorming over het project Dommelkwartier.

Morele invalshoek

Een raadslid heeft ook een eigen verantwoordelijkheid die verder reikt dan de strikte naleving van wetgeving. Hij behoort bij voortdurend zich bewust te zijn of hij belang heeft bij de te nemen raadsbesluiten. Dit belang kan in de privésfeer liggen (persoonlijke belangenverstremgeling), maar kan ook voortkomen uit een mogelijke vooringenomenheid op grond van een bestuurlijke verantwoordelijkheid (functionele belangenverstremgeling). Deze afweging dient een raadslid te maken mede met behulp van de wettelijk verplichte gemeentelijke gedragscode. Een raadslid handelt op basis van zijn persoonlijke morele kompas. Daarbij dient hij rekening te houden met hoe anderen, burgers, mederaadsleden, bestuurders, media over hem denken en hem beoordelen. De wijze waarop een raadslid overkomt bij en ervaren wordt door anderen draagt mede bij aan de beantwoording van de vraag of er sprake is van schijn van belangenverstremgeling of niet.

Het is daarom volgens de commissie van belang dat binnen de lokale politieke partij, binnen de fractie en binnen het eigen gemeentebestuur in openheid het gesprek wordt aangegaan over integriteit. Over wat wel en niet kan, en hoe politici - los van de eigen politieke voorkeur - hiermee omgaan.

4.4.5 Besluit

De commissie heeft onderzocht of en op welke wijze het raadslid Van Dijk het woord heeft gevoerd over ruimtelijke projecten waar hij direct of indirect een persoonlijk belang bij heeft. De commissie

heeft vastgesteld dat Van Dijk zowel in het verleden als in het heden betrokken is bij en/of belangen heeft in ruimtelijke projecten. De commissie heeft vastgesteld dat Van Dijk vanwege het aantoonbare financiële belang via het (middellijk) aandeelhouderschap in Latoures II en III zich heeft onthouden aan beraadslagingen en besluitvorming over het project Dommelkwartier.

De commissie heeft geconstateerd dat de heer Van Dijk meermaals het woord heeft gevoerd over beleid voor ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij is hij niet aantoonbaar ingegaan tegen het algemene belang. Ook is niet vastgesteld dat hij daarbij handelde ter ondersteuning van een eigen persoonlijk belang. Ten overstaan van de commissie hebben andere raadsleden geen signalen afgegeven dat de heer Van Dijk de besluitvorming van de gemeenteraad bewust of onbewust heeft beïnvloed om zijn eigen belangen te dienen. Voor de commissie is in dezen dan ook geen sprake van (een schijn van) belangenverstrengeling.

Tot slot adviseert de commissie alle actoren betrokken bij de gemeentelijke politiek om met regelmaat het gesprek te voeren over integriteit, over wat wel en niet geaccepteerd wordt en over de vraag hoe om te gaan met integriteitsdilemma's. De commissie is de overtuiging toegedaan dat door regelmatig in te gaan op dit type vragen raadsleden en anderen worden ondersteund in het aanscherpen van hun morele oordeelsvorming.

4.5 Veronderstelde verwerpelijke relaties

Deze paragraaf behandelt de berichtgeving van het Eindhovens Dagblad over de relatie tussen de heer Van Dijk en de heer mr. M. Senders. De krant suggereert dat Van Dijk en Senders zakelijk verbonden zijn maar dat dit via een zogenoemde u-bocht constructie is verbloemd. Voor het aangaan en onderhouden van relaties zijn voor raadsleden in de Gemeentewet en de gedragscode van Valkenswaard geen bepalingen opgenomen. De commissie beschouwt dit een als een persoonlijke morele afweging. Maar wel als een afweging die moet passen binnen de gedragsnormen die algemeen aanvaard worden en waarvoor een raadslid desgevraagd politiek ter verantwoording kan worden geroepen.

De opbouw van deze paragraaf is als volgt. Na een weergave van de publicatie in het ED, volgt de reactie van Van Dijk op die berichtgeving. Aansluitend worden de feiten weergegeven zoals de commissie die heeft waargenomen. De paragraaf wordt afgesloten met een conclusie.

4.5.1 De Krant

Het ED zegt dat Van Dijk directeur is bij bureau Aard, een bedrijf dat deels in handen is van mevrouw Flintrop, de levenspartner van Senders. Daarbij meldt het ED dat het een relatie van de heer Van Dijk betreft met een zeer omstreden jurist die in 2013 in Waalre ontsnapte aan een moordaanslag. De heer Senders is in 2015 veroordeeld voor fraude en valsheid in geschrifte, het hoger beroep in deze zaak loopt nog. Het ED merkt nog op dat tot de clientèle van de heer Senders beruchte namen uit de Brabantse onderwereld behoorden. De daders van de moordaanslag op de heer Senders zijn veroordeeld maar wie opdracht gaf voor de huurmoord is volgens het ED nooit duidelijk geworden.

Het ED schrijft dat de relatie tussen Van Dijk en de oud-advocaat bij Valkenswaardse ingewijden en mede-politici de wenkbrauwen doet fronsen. Volgens het ED is er op papier geen enkele directe link tussen de twee, al kruisen hun wegen elkaar vaker in Valkenswaard.

Het ED legt ook een link tussen Van Dijk en Senders via de partner van Senders: *“Op de plek van het oude postkantoor in het centrum van Valkenswaard verrijst een groot, nog te bouwen appartementencomplex. De ontwikkelaar is Bureau Aard, dat deels in handen is van de levenspartner van Senders”* en *“En weer is er dat lijntje: Logejo is voor de helft eigendom van opnieuw de levenspartner van Senders. Het is een constructie die de jurist eerder van stal haalde bij het openen van een restaurant in Valkenswaard in 2012. Toen schoof Senders, die op dat moment door de fiscale opsporingsdienst FIOD werd doorgelicht wegens faillissementsfraude, zijn levenspartner naar voren”* (1).

4.5.2 Van Dijk: *“schijn wordt gecreëerd”*

Op de vraag van de commissie of de heer Senders juridisch adviseur van of werkzaam is (geweest) bij een van de Aard bedrijven, antwoordt de heer Van Dijk met betrekking tot Aard Vastgoed B.V. ontkennend. Verder zegt Van Dijk nooit *“de baas van Marcel Senders”* te zijn geweest zoals het ED schrijft. Over de situatie bij de vennootschappen Bureau Aard B.V. en Bureau Aard Financiële Dienstverlening B.V. zegt de heer Van Dijk geen informatie te hebben omdat hij daar zelf nooit heeft gewerkt.

De heer Van Dijk en de heer Senders komen beiden uit Valkenswaard. Van Dijk zegt Senders te kennen vanuit het dorp en het verenigingsleven.

4.5.3 Waarnemingen van de commissie

De aan de heer M. Senders en mevrouw A.G. Flintrop gerelateerde gegevens met betrekking tot dit onderzoek had de commissie graag bij betrokkenen willen verifiëren. Echter een aan beiden afzonderlijk gerichte uitnodiging voor een gesprek met de onderzoekscommissie is onbeantwoord gebleven. De commissie betreurt dit. Het feit dat beiden woonachtig zijn op hetzelfde adres is voor de commissie reden om aan te nemen dat zij elkaar kennen.

Logejo B.V. en Bureau Aard Vastgoed B.V.

Logejo is een besloten vennootschap. Doel van deze vennootschap is projectontwikkeling en voorts het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en onderhouden van onroerende zaken ten behoeve van flexwonen. De enige aandeelhouder van deze vennootschap is Estaegis B.V. te Cuijk, mevrouw Flintrop is bestuurder van Estaegis.

Er zijn drie vennootschappen onder de naam Bureau Aard:

1. Bureau Aard Vastgoed B.V.; tot 31 december 2016 was de beheermaatschappij van de heer Van Dijk ‘Algemeen Directeur’ van Bureau Aard Vastgoed. Zoals eerder beschreven heeft hij zijn belang in Bureau Aard Vastgoed verkocht. Namens mede-eigenaar Estaegis handelde in deze transactie mevrouw Flintrop. Een van de kopers was Touch Vision B.V. met als ondertekenaar mevrouw Flintrop. Touch Vision B.V. heeft als enige aandeelhouder/bestuurder mevrouw Flintrop.
2. Bureau Aard B.V., bestuurder is Estaegis B.V. gevestigd te Waalre.
3. Bureau Aard Financiële Dienstverlening B.V. gevestigd op hetzelfde adres als Bureau Aard Vastgoed B.V.

Verleden van de heer M. Senders

Van de zijde van de advocaat van Van Dijk wordt ingebracht dat de heer Senders in 2013 slachtoffer

is geweest van een op hem gerichte aanslag. Twee verdachten zijn inmiddels onherroepelijk veroordeeld tot langdurige gevangenisstraffen. De heer Senders is zelf door de rechtbank Oost-Brabant op 30 juni 2015 veroordeeld. De heer Senders zou daartegen hoger beroep hebben ingesteld. Hij heeft de hem verweten gedragingen ontkend (24). De heer Senders was voorheen advocaat. Hij heeft zich op eigen verzoek van het tableau laten schrappen.

Rol van de heer Senders

In de vennootschappen waarbij de heer Van Dijk zowel in verleden als heden betrokken is geweest komt – voor zover de commissie kan nagaan - de naam van Senders niet voor.

Senders is als juridisch adviseur duidelijk in beeld in Valkenswaard. Daarnaast voert hij namens Bureau Aard met vertegenwoordigers van de gemeente Valkenswaard gesprekken over te ontwikkelen vastgoedprojecten. Bij deze gesprekken komt hij vrijwel altijd in gezelschap van de heer R. Pluimakers. De heer Q. Pluimakers is enig aandeelhouder van Praise B.V., een vennootschap die kantoor houdt op Markt 43 te Valkenswaard. Deze vennootschap is samen met eerdergenoemde Estaegis B.V. (volgens gegevens van de Kamer van Koophandel: sinds 1 januari 2018) de bestuurder van de vennootschap Bureau Aard Vastgoed. Namens welke vennootschap bij die gesprekken wordt opgetreden, is voor de gemeente niet altijd duidelijk. Het onderwerp is dat wel: Valkenierstraat 43 (Oude Postkantoor), Eindhovenseweg 51 (SNS-gebouw) en Markt 62 (ABN/AMRO-gebouw).

In openbare bronnen zijn nadere gegevens over Senders te vinden. Hij meldt zelf dat hij 'Lawyer at Bureau Aard' is. Het vastgoed en het ondernemingsrecht rekent hij tot zijn specialismen. Daarnaast is hij ook actief in het algemeen verbintenissenrecht.

4.5.4 Zij kennen elkaar

Dat Van Dijk en Senders elkaar kennen wordt door Van Dijk bevestigd. Tegen de commissie zegt Van Dijk dat contacten beperkt blijven tot het verenigingsleven en elkaar groeten in het dorp. Van Dijk stelt dat hij geen zakelijke contacten heeft met Senders. Op dit moment houden beiden kantoor op Markt 43 te Valkenswaard. Van Dijk als parttime medewerker bij Logejo, en Senders als juridisch adviseur bij Bureau Aard. Het is aannemelijk dat je elkaar dan wel eens tegenkomt. En dat er zakelijk of over zaken wordt gesproken, acht de commissie niet ondenkbeeldig. Bewijzen kan de commissie dit echter niet.

De achtergrond van levenspartners van zakelijke contacten van Van Dijk is feitelijk niet zo belangrijk voor het onderhavige onderzoek. Wel relevant is of er informatie over en weer gaat tussen raadslid Van Dijk en personen gelieerd aan Bureau Aard of Logejo. Hierdoor kunnen deze ondernemingen in een bevoorrechte positie wordt gebracht (via informatie of anderszins) bij zakelijke contacten met de gemeente Valkenswaard. De commissie beschikt niet over de instrumenten om dit te na te trekken.

De onderzoekscommissie kan niet vaststellen of er sprake is van regelmatige en/of ongewenste zakelijke contacten tussen het raadslid Van Dijk en de heer Senders.

5. Conclusies, observaties en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk presenteert de commissie haar conclusies die volgen uit het onderzoek naar de vermeende integriteitsschendingen en/of belangenverstremming van de heer Van Dijk als lid van de gemeenteraad van Valkenswaard. De commissie maakt daarbij een onderscheid tussen enerzijds de conclusies over het onderzoek naar het handelen van raadslid Van Dijk en anderzijds meer algemene conclusies. Deze laatste algemene conclusies vloeien voort uit het onderzoek en hebben onder meer betrekking op het door de gemeente Valkenswaard gevoerde beleid voor bestuurlijke integriteit.

5.1 Conclusies met betrekking tot de onderzoeksopdracht

Het vertrekpunt voor dit onderzoek vormden de publicaties in het Eindhovens Dagblad van 20 januari 2018. Op basis van een analyse van de artikelen heeft de commissie onderzoek gedaan naar de volgende verdenkingen

1. het etiket *“hij is een populaire en getapte jongen”*
2. het gebrek aan transparantie omtrent Adviesbureau Ruud van Dijk en Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V., waarbij sprake zou zijn van een economisch delict vanwege het niet deponeren van jaarcijfers bij Kamer van Koophandel;
3. de betrokkenheid bij en de belangen in vastgoedprojecten in Valkenswaard en de betrokkenheid bij en de belangen in (projecten van) Logejo B.V., Bureau Aard Vastgoed B.V. en de besloten vennootschappen Latoures Vastgoed II en Latoures Vastgoed III;
4. de belangenverstremming bij woordvoerderschap van de heer Van Dijk als raadslid;
5. de vermeende en als verwerpelijk bestempelde relatie met oud-advocaat de heer M. Senders. Dit via de levenspartner van Senders en het verbloemen hiervan via een slimme zogenoemde u-bochtconstructie.

Beeldvorming en bestuurscultuur

Als actief lid van een partij neem je als politicus en/of raadslid de standpunten - en mogelijk ook de cultuur - van die partij over. Maar het voert te ver om te concluderen dat de door de commissie Dosker vastgestelde verkeerde bestuurscultuur door Van Dijk als opvolger van de heer Geldens is voortgezet. Dat is geen vanzelfsprekendheid en daar zijn ook geen signalen van. De commissie heeft op basis van het beschikbare bronnenmateriaal vast kunnen stellen dat de heer Van Dijk als wethouder of raadslid een bestuurscultuur hanteert die niet afwijkt van de in Valkenswaard gangbare normen.

Transparantie

De commissie heeft vastgesteld dat de heer Van Dijk vanwege het meerjarig niet deponeren van jaarrekeningen in strijd heeft gehandeld met een wettelijke norm. De commissie acht dit betreurenswaardig en niet integer. Ook stelt de commissie, op aangeven van Van Dijk zelf, vast dat hij binnen de gemeente Valkenswaard eenmalig als adviseur betrokken is bij de verkoop van onroerend goed.

Betrokken bij en aandeelhouder in vastgoed

De commissie stelt vast dat de heer Van Dijk gedurende zijn loopbaan nauw verweven is en is geweest met de vastgoedwereld. Hij heeft in die wereld zijn carrière opgebouwd en hij heeft eraan deelgenomen vanuit verschillende posities en in vele rollen: als ambtenaar, als raadslid, als wethouder, als adviseur, als projectontwikkelaar, als bestuurder/directeur van een besloten vennootschap en als aandeelhouder.

Zoals beschreven gaat het bij belangenverstrengeling om vermenging van het algemeen belang met het persoonlijk belang van een raadslid. Het gaat dan om situaties waarbij een raadslid privébelangen heeft die op gespannen voet staan met de algemene belangen die betrokkene in zijn rol als raadslid dient te behartigen. Hier gaat het dus niet om de zogenoemde 'draaideur activiteiten' van een gewezen bestuurder. Met dit laatste wordt bedoeld op bijvoorbeeld een oud-wethouder die na zijn wethouderschap kennis en informatie ter beschikking stelt aan een partij die eerder een geschil had met de gemeente.

Op grond van het onderzoek stelt de commissie vast dat de heer Van Dijk vanwege zijn indirecte belang in Lagis Bouw de schijn van belangenverstrengeling tegen zich heeft. De heer Van Dijk heeft ten behoeve van het onderzoek openheid gegeven over zijn directe en indirecte belangen. Uit het onderzoek naar deze belangen is niet komen vast te staan dat er ook sprake is van daadwerkelijke belangenverstrengeling.

De commissie vraagt zich af of het voor een raadslid verstandig is om in de eigen gemeente erg dicht op vastgoed te zitten. In de gemeenteraad gaan heel veel dossiers over bestemmingsplannen en vastgoed. Als raadslid zal Van Dijk voortdurend geconfronteerd worden met zijn vroegere en huidige belangen. Omdat hij de afgelopen jaren zo dicht bij de 'informatiestroom' heeft gezeten, zullen ook andere actoren in zijn omgeving steeds er toe neigen op te letten met wat ze zeggen en wat ze doen. Dit kan zelfs leiden tot moeilijk werkbare situaties.

Bij de keuze voor een raadslidmaatschap - en dit geldt nog meer in geval van een wethouderschap - blijft op de achtergrond altijd de (vroegere) verwevenheid met de vastgoedsector aanwezig. Dat kan problematisch zijn of minstens de schijn van belangenverstrengeling oproepen. En dat kan zeker het geval zijn nu Van Dijk ook nog veelvuldig en prominent het woord voert bij dossiers over bestemmingsplannen en vastgoed. Dit betekent dat het raadslid Van Dijk zich voortdurend bewust moet zijn van de mogelijke 'schijn van' en daarom ook voortdurend volledige openheid moet verschaffen over zijn belangen.

Woordvoederschap

Voor een goed raadslid is het een ware uitdaging en vaak moeilijk om een scherpe scheiding aan te brengen tussen eigen belang en algemeen belang (32). Met de eigen achterban hebben raadsleden inhoudelijke betrokkenheid bij specifieke algemene belangen. Daarnaast vervullen raadsleden nevenfuncties, die voortkomen uit hun maatschappelijke betrokkenheid. Zij zijn actief als vrijwilliger en/of bestuurslid in allerlei verenigingen en sociaal-maatschappelijke stichtingen. In de praktijk is het dan lastig om een scherpe lijn te trekken tussen de particuliere belangen die raadsleden behartigen in hun nevenfuncties en de algemene belangen die het raadslidmaatschap met zich meebrengt. Met die spagaat heeft ook de heer Van Dijk te maken.

De commissie heeft onderzocht of en op welke wijze het raadslid Van Dijk het woord heeft gevoerd over ruimtelijke projecten waar hij direct of indirect een persoonlijk belang bij heeft. De commissie constateert dat Van Dijk meermaals het woord voert over plannen en beleid voor ruimtelijke ontwikkeling. De commissie heeft geen signalen ontvangen en evenmin aanwijzingen gevonden dat de heer Van Dijk in zijn verdere woordvoering een eigen persoonlijk belang nastreefde. Voor de commissie is in dezen dan ook geen sprake van (een schijn van) belangenverstremgeling. Dit geldt ook voor het handelen van de heer Van Dijk wat betreft de beraadslagingen en besluitvorming over het project Dommelkwartier. Van Dijk heeft als raadslid geen deel genomen aan de beraadslaging en besluitvorming.

Verwerpelijke relaties

Los van de vraag of er een normenkader bestaat over het aangaan en onderhouden van relaties, heeft de onderzoekscommissie niet kunnen vaststellen of er sprake is van regelmatige en/of ongewenste zakelijke contacten tussen het raadslid Van Dijk en de heer Senders.

Tot slot

De commissie kan zich niet geheel van de gedachte losmaken dat de ledenvergadering van Valkenswaard Lokaal van november 2017 de basis is geweest om maar eens een portret te schetsen van een markant politicus. Een politicus met een verleden die zich inderdaad beweegt in de wereld van vastgoed en daardoor extra attent behoort te zijn om de schijn van belangenverstremgeling te vermijden. Een goed moreel kompas is daarbij van zeer grote betekenis en dient niet op de proef te worden gesteld. Daar is een raadslid in de eerste plaats zelf voor verantwoordelijk. Maar ook het kandidaat stellend orgaan en de gemeenteraad spelen een belangrijke rol. Op dat punt is voortdurende aandacht noodzakelijk.

Maar de vele kanttekeningen die het ED plaatst bij het functioneren van en bij de persoon van Van Dijk leiden bij de commissie niet tot de constatering dat op basis van de onderzochte dossiers en de gevoerde gesprekken, er sprake is van feiten waarbij integriteitsschending en/of belangenverstremgeling aan de orde is.

Naar aanleiding van de publicaties in het ED leidt het onderzoek tot de conclusie dat de heer Van Dijk losjes om gaat met de wettelijke verplichting om jaarstukken te deponeren. Ook is de heer Van Dijk los omgegaan met de verplichting opgenomen in de gedragscode om inzicht te verschaffen in zijn nevenfuncties. Voor de overige verdenkingen kan de commissie met de ter beschikking staande informatie geen genoegzame grond vinden om deze hard te maken.

Bij de geconstateerde gebreken plaatst de commissie de kanttekening dat in een onderzoek naar iemands integriteit vrijwel altijd wel een feit of handeling opduikt dat als niet integer kan worden aangemerkt. Het is bij ambtsdragers vervolgens een politieke afweging hoe zwaar dit de betrokkene wordt aangerekend.

5.2 Algemene observaties en aanbevelingen

In de loop van het onderzoek heeft de commissie een aantal waarnemingen gedaan over het door de gemeente Valkenswaard gevoerde beleid ten aanzien van bestuurlijke integriteit. Deze waarnemingen leiden tot de volgende aanbevelingen.

Gedragcode

Eén van de documenten die de commissie heeft gebruikt als referentiekader is de gemeentelijke gedragscode. De commissie constateert dat deze gedragscode verouderd is. De gemeenteraad kan door het regelmatig actualiseren van de gedragscode scherper grenzen stellen aan wat wel en niet als acceptabel wordt gezien. De commissie adviseert om de gedragscode regelmatig te actualiseren en aan te passen aan nieuwe wetgeving, actualiteiten en relevante ontwikkelingen. Ook kan de gedragscode gebruikt worden om nadere invulling en duiding te geven aan geldende wetgeving.

Aanscherping van de huidige gedragscode kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden met het toevoegen van (nadere) regels omtrent:

- de toepassing van artikel 15 Gemeentewet (verboden werkzaamheden);
- de toepassing van artikel 2:4 Awb (vooringenomenheid);
- het voorkomen van (de schijn van) corruptie (o.a. raadslid mag zijn invloed en stem niet laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen of diensten die hem zijn gegeven of hem in het vooruitzicht zijn gesteld);
- het aannemen van faciliteiten en diensten;
- het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen (o.a. gebruik fractiekamer, laptop, tablet, ed.);
- de onderlinge omgang en gedrag tijdens vergaderingen (respectvol met elkaar omgaan);
- de naleving van de gedragscode (wijze van sanctioneren van schendingen van de gedragscode);
- het openbaar maken van (getrapte) financiële belangen. Met de in de loop van 2018 te verwachten instelling van het zogeheten UBO-register ontstaat de mogelijkheid om in een integriteitsgedragscode het criterium op te nemen om naast nevenfuncties ook eenduidig financiële belangen openbaar te maken.

Naleving gedragscode

Het is van belang dat een gedragscode niet enkel een papieren werkelijkheid is. Een gedragscode komt pas tot het leven als hij wordt toegepast bij actuele kwesties en dilemma's. Tijdens de gesprekken met getuigen en betrokkene bleek dat het elkaar aanspreken op onderwerpen en kwesties waarbij bijvoorbeeld cliëntelisme, verdachtmakingen en /of belangenverstrengeling een rol kan spelen, nog nauwelijks plaats vindt.

Aan de commissie zijn juist wel verschillende zaken gemeld die men echter (nog) niet met betrokkenen heeft besproken. Van een van de gesprekspartners vernam de commissie dat de publicaties in het ED en het veelvuldig informele gepraat daarover in de periode na de publicatie, aanleiding heeft gegeven om over deze gesprekspartner weer oude verdachtmakingen te verspreiden. Dat is geen goede werkwijze, leidt tot onbespreekbare verdachtmakingen en het verdient dan ook aanbeveling om als gemeenteraad de gedragscode ook op dit punt tot een levend instrument te ontwikkelen.

Protocol bij vermoedens integriteitsschending Valkenswaard

In het Protocol van de gemeente Valkenswaard worden belangrijke uitgangspunten gemist. Te noemen zijn: terughoudendheid met publiciteit, zorgvuldigheid ten aanzien van de vermeende schender en de werking van het protocol.

Terughoudendheid in contact met de media

Pers en media volgen de politiek nauwlettend en kritisch. Dat is hun functie. Maar het gevaar bestaat wel dat bij vermeende integriteitsschendingen – nog voor er onderzoek is gedaan - al een publieke veroordeling plaatsvindt op basis van vermoedens en onvoldoende met feiten onderbouwde beweringen. Het gevolg kan zijn dat een raadslid onterecht wordt verdacht, schade oploopt en zijn politieke geloofwaardigheid wordt aangetast. Mensen zeggen dan: “*waar rook is, is vuur*”, terwijl de vermeende integriteitsschending nog niet onomstotelijk is bewezen. Het is daarom van het grootste belang dat alle betrokkenen tijdens het onderzoek de grootst mogelijke terughoudendheid betrachten en in deze fase de publiciteit niet opzoeken. De commissie adviseert daarom hierover een bepaling op te nemen in het Protocol

Zorgvuldigheid ten aanzien van de vermeende schender

Iemand die wordt beschuldigd van het schenden van de gedragscode heeft recht op een zorgvuldig onderzoek gericht op waarheidsvinding. Wanneer iemand onder verdenking komt te staan van een integriteitsschending, dient er met een vooronderzoek vastgesteld te worden of er überhaupt grond is voor de verdenking. Zijn er gronden, dan moet een objectief onderzoek volgen waar ook de context in wordt meegenomen.

Voor onderzoek naar de integriteit van ambtenaren is de rechtsbescherming en rechtseenheid goed geregeld. Voor hen zijn er bezwaar- en beroepsmogelijkheden en door jurisprudentie ontstaat er een normenkader ten aanzien van de procedurele en materiële kaders. Maar voor onderzoek naar de integriteit van raadsleden is ‘nauwelijks iets geregeld’. Er is geen rechtsbescherming en evenmin is er een ‘hogere’ instantie die de feiten uit het integriteitsonderzoek nog eens beoordeelt, weegt en van een nieuw oordeel voorziet.

Onderzoekers van de Universiteit van Tilburg (Zouridis & Van der Vorm) pleiten er dan ook voor om de kwaliteit van de onderzoekers die de integriteitsonderzoeken uitvoeren te koppelen aan klachtenprocedures en tuchtrechtprocedures waardoor een zekere kwaliteit en eenheid in opereren kan worden bereikt. Volgens Elzinga & Korsten zou werken met gecertificeerde organisaties een uitkomst bieden. De commissie onderschrijft het belang van rechtsbescherming en kwaliteit van onderzoek en onderschrijft daarom deze conclusies van Zouridis & Van der Vorm en Elzinga & Korsten (33, 34).

Werking van het protocol

De commissie wenst een aantal aandachtspunten bij het protocol en het gebruik ervan te benoemen.

- Het meest in het oogspringende aspect is wel het gegeven – nadat de publicatie in het Eindhovens Dagblad als melding is bevestigd en de vraag is beantwoord dat de melding zodanig concreet is en van een zodanige ernst is – dat een nader onderzoek noodzakelijk is. Er is vervolgens door de burgemeester niet een opdracht gegeven tot het doen van een feitenonderzoek zoals vermeld in artikel 3.4. Maar voorgesteld wordt om direct over te stappen naar een externe onderzoekscommissie (artikel 4.2). Naar het oordeel van de commissie zou het

instellen van een nader feitenonderzoek, zeker ook in het licht van de toen aanstaande gemeenteraadsverkiezingen, voor de hand hebben geleden om zo sneller een eerste duiding, een eerste oordeel te kunnen geven over de inhoud van de publicatie in het ED.

- Dit alles geldt temeer omdat de formulering na de vergadering van het presidium op 22 januari van weinig enthousiasme getuigt: *“Alles afwegend geeft het presidium aan dat de publicatie in het ED beschouwd kan worden als bedoeld in het protocol”* (10).
- Het maken van een verslag van de gesprekken met de betrokken politiek ambtsdrager en met de getuigen, oogt en is zeker zorgvuldig. Maar zoals al eerder is aangegeven, kan het betrokkenen ook beperken om voluit en in openheid met de commissie te spreken. Immers, er worden verslagen van de gesprekken gemaakt, en dat is bekend en geeft wellicht een bepaalde mate van terughoudendheid.

Integriteit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid

De commissie komt op grond van de gehouden gesprekken met burgemeester, griffier en raadsleden tot de conclusie dat er gedurende het raadslidmaatschap geen situaties zijn geweest waarbij de integriteit van de heer Van Dijk binnen het gemeentebestuur van Valkenswaard in openheid met elkaar is besproken dan wel ter discussie is gesteld. Wel hebben de commissie verdachtmakingen bereikt die de melders zelf niet hard kunnen maken.

En hoewel een van de fractievoorzitters van mening is dat alleen de burgemeester over integriteit gaat, is de commissie van oordeel dat iedereen, leden van het gemeentebestuur en ambtelijke organisatie, een eigen verantwoordelijkheid en een specifieke rol heeft ten aanzien van de wijze waarop met integriteit en (schijn van) integriteitsschendingen wordt omgesprongen.

Toepassing beleid voor bestuurlijke integriteit en bestuurscultuur

Voor zover de commissie kan nagaan staat bestuurlijke integriteit niet hoog op de agenda van de gemeenteraad van Valkenswaard. Aanwijzingen hiervoor zijn de gedateerde gedragscode en het meermaals ontbreken van de jaarlijkse rapportage over het gevoerde bestuurlijke integriteitsbeleid. Veel aandacht is er de afgelopen jaren geweest voor het integriteitsaspect bij de ambtelijke organisatie, maar waar het betreft de aandacht voor de politieke ambtsdragers mag er naar het oordeel van de commissie wel een tandje worden bijgezet.

Nu na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 maar liefst 10 raadsleden voor het eerst deel uit maken van de gemeenteraad is dat een goed moment om het beleid voor bestuurlijke integriteit opnieuw vorm te geven. Gestart kan worden met de raadscommissie voor de geloofsbrieven. Deze heeft in de meeste gemeenten een wat symbolische, plichtmatige functie. Erg diepgravend wordt er niet altijd onderzocht of aan alle voorwaarden van de te onderzoeken punten wordt voldaan. In het eerder aangehaalde onderzoeksrapport van Elzinga en Korsten (34) wordt de suggestie gedaan om de commissie voor de geloofsbrieven meer permanent te laten optreden als algemene integriteitscommissie. Dat lijkt ons een zinvolle suggestie.

Maar misschien belangrijker nog is het geven van een extra impuls aan de revitalisering van de gemeenteraad. Dwars door de politieke fracties heen kan gewerkt worden aan een open en aansprekende manier van werken die daadwerkelijk laat zien dat er van de door het ED genoemde oude bestuurscultuur afscheid is genomen. Een gemeenteraad waar de gedragscode meer dan wijze woorden op papier zijn. Een gemeenteraad waar geruchten, insinuaties, verdachtmakingen en cliëntelisme de plaats krijgen die ze verdienen: de prullenbak.

Slotconclusie

De commissie constateert dat een groot deel van de verdenkingen jegens de heer Van Dijk vallen onder de noemer van 'de schijn van'. De commissie adviseert de politiek, maar zeker ook anderen zoals media en betrokken burgers, om terughoudend om te gaan met verdenkingen die vallen onder deze noemer. Zoals door de commissie betoogd kan 'de schijn van' niet tot primaire norm worden gemaakt. De schijn van belangenverstremgeling kan pas tot de conclusie leiden dat er sprake is van een integriteitsschending als de ambtsdrager tijdens een zorgvuldig uitgevoerd onderzoek er niet in slaagt om de opgeroepen schijn van belangenverstremgeling weg te nemen.

Gebruikte afkortingen

Awb	Algemene wet bestuursrecht
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
ED	Eindhovens Dagblad
KvK	Kamer van Koophandel
O.M.	Openbaar Ministerie
VL	Valkenswaard Lokaal
VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
vvgb	verklaring van geen bedenkingen

Bijlage 1 Samenstelling van de onderzoekscommissie

Leden

Prof. mr. M.A.M.C. (Matton) van den Berg, emeritus-hoogleraar Privaatrecht in het bijzonder bouwrecht (Tilburg University) en oud-hoogleraar Bouwrecht (Universiteit Leiden), voormalig raadsheer-plaatsvervanger Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en voormalig vicevoorzitter van het Instituut voor Bouwrecht (Den Haag).

Dhr. D.W. (Dick) de Cloe, oud-lid van de Tweede Kamer (o.a. oud-voorzitter van de vaste Kamercommissie voor BZK) en voormalig waarnemend burgemeester (o.a. in Schoonhoven, Maasdriel en Bergen op Zoom) en lid van de onderzoekscommissies in Maasdriel (2011) en Laarbeek (2015).

Drs. C.P.N.G. (Kees) van den Heuvel, was werkzaam bij het voormalige stadsgewest Waalwijk en vervolgens bij de provincie Noord-Brabant in diverse functies, waaronder hoofd van het stafbureau bestuurlijk-juridische zaken en laatstelijk als adviseur/plaatsvervangend kabinetschef van de Commissaris van de Koning in de provincie Noord-Brabant. Heeft in diverse functies/rollen deelgenomen aan bestuursorganen en (onderzoeks-)commissies.

Bijlage 2 Opdracht onderzoekscommissie Valkenswaard

Het Eindhovens Dagblad van zaterdag 20 januari 2018 bevat publicaties (krant en website) waarin de integriteit van de heer R.T.M.M. van Dijk als raadslid van de gemeente Valkenswaard ter discussie wordt gesteld.

Het presidium (fractievoorzitters van de gemeenteraad) gaf op 22 januari jl. aan zich te kunnen voorstellen dat de publicaties in het Eindhovens Dagblad van 20 januari jl. kunnen worden gezien als een melding van een integriteitsschending zoals beschreven in het protocol '*Vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard*'. De burgemeester heeft daarop gezegd de publicatie te beschouwen als een melding. Hiermee is in werking getreden het protocol '*Vermoeden integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard*', zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 26 september 2013. (Hierna 'het Protocol').

Naar aanleiding van de publicatie is contact geweest met betrokkene zelf, zijn fractievoorzitter, de overige fractievoorzitters, de griffier van de raad, de gemeentesecretaris, de Commissaris der Koning en zijn kabinetschef. Zowel in de dagen tussen de publicatie en het presidium als daarna. Daarin werd aangegeven dat het ambtshalve onderzoek (artikel 3.2 van het protocol) naar of de melding zodanig concreet en van een zodanige ernst is dat nader onderzoek noodzakelijk was feitelijk al positief was beantwoord en dat dit ook gold voor het feitenonderzoek wat dan zou moeten volgen (artikel 3.4 en verder van het Protocol). Door betrokkene en zijn fractievoorzitter werd aangedrongen op meteen een nader feitenonderzoek of een specialistisch onderzoek, zoals opgenomen in artikel 4.1 van het protocol. Langs deze lijn is ook van gedachten gewisseld in het presidium.

Ten aanzien van de gevolgde en te volgen procedure wordt opgemerkt dat de procedure zoals vastgelegd in het Protocol is en zal worden doorlopen.

Onder verwijzing naar artikelen 4.2 en 5.1 van het Protocol wordt een onderzoekscommissie ingesteld met de volgende onderzoeksvraag:

Is er — mede in relatie tot de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen en de Gedragscode voor raadsleden gemeente Valkenswaard - in het optreden van raadslid R.T.M.M. van Dijk sprake c.q. sprake geweest van (schijn van) integriteitsschending en/of (schijn van) belangenverstrengeling van zijn werk(relaties) en nevenfuncties met zijn raadslidmaatschap, zoals in de publicaties van het Eindhovens Dagblad verondersteld cq als beeld is opgeroepen?

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de volgende personen:

1. Prof. Dr. M.A.M.C. (Matton) van den Berg, emeritus-hoogleraar privaatrecht/bouwrecht
2. Dhr. D.W. (Dick) de Cloe, voormalig Tweede Kamerlid en oud-burgemeester
3. Dhr. Drs. C.P.N.G. (Kees) van den Heuvel, voormalig plv. Kabinetschef Commissaris van de Koning

De gemeente Valkenswaard faciliteert het onderzoek in praktische zin. De onderzoekers kunnen een beroep doen op het zogenaamde team procesbegeleiding (artikel 3.6 van het Protocol) dat onder leiding staat van de gemeentesecretaris. In overleg met dit team kunnen onderzoekers desgewenst een extern adviseur/adviesbureau ter consultering inschakelen.

De kosten van het onderzoek worden door de gemeente Valkenswaard gedragen. Een exacte opgave van de (hoogte van de) kosten kan in deze fase van het onderzoek niet gemaakt worden maar de

kosten zullen in elk geval de kosten van de inzet van de commissie (waaronder uurtarief en de gebruikelijke reis-, verblijfs- en kantoorkosten) en — indien de onderzoekscommissie besluit een extern onderzoeksbureau in te schakelen - de kosten van dit bureau, bevatten.

De onderzoekers krijgen de volledige ruimte om tot een eindoordeel te komen. Hiertoe is het van belang dat zij inzage krijgen in alle van belang zijnde stukken, inclusief de stukken waar geheimhouding op rust. De gemeenteraad zorgt voor de juridische borging hiervan door het opheffen van de geheimhouding, dan wel door te besluiten dat stukken waar geheimhouding op rust aan de onderzoekers ter beschikking worden gesteld.

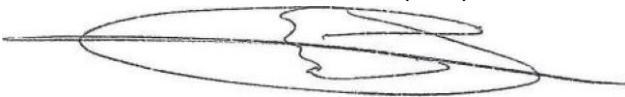
De verwachting is dat het onderzoek binnen een termijn van twee tot drie maanden zal zijn afgerond, of zoveel eerder als mogelijk, met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen.

Uitgangspunt van burgemeester en presidium is om het resultaat van het onderzoek openbaar te maken.

De gemeente Valkenswaard vrijwaart de onderzoekers voor eventuele aansprakelijkheid (in welke vorm dan ook) van derden die gerelateerd is aan de werkzaamheden verricht uit hoofde van de onderzoeksopdracht. Daartoe zal door de burgemeester een vrijwaringsverklaring worden opgesteld.

Met ondertekening van dit stuk verbindt de gemeente Valkenswaard zich aan de hierboven geformuleerde uitgangspunten, Valkenswaard, 6 februari 2018

Drs. A.B.A.M. Ederveen (MSc)

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'A.B.A.M. Ederveen', written over a horizontal line.

Burgemeester Valkenswaard

Bijlage 3 Nevenfuncties van de heer R.T.M.M. (Ruud) van Dijk (situatie per 31 januari 2018)

Naast het lidmaatschap van de raad en/of commissie bekleedt raadslid Van Dijk de volgende nevenfuncties:

Bezoldigd:

- Eigenaar Adviesbureau Ruud van Dijk
- Bestuurder Beheermaatschappij R.T.M.M. van Dijk B.V. Bestuurder Logejo B.V.

Onbezoldigd:

- Bestuurder Bureau Aard Vastgoed B.V.
- Voorzitter Stichting Op den Rösheuvel
- Voorzitter Ambassadeurs S.V. Valkenswaard
- Vicevoorzitter Voetbalvereniging S.V. Valkenswaard
- Bestuurslid Vereniging Huisvesting Arbeidsmigranten

Bijgevoegde opmerking:

In bezit van aandelen (minderheidsbelang) in de volgende bedrijven:

- Latoures Vastgoed II B.V.
- Latoures Vastgoed III B.V.

In beide bedrijven niet operationeel actief.

Notitie raadsgriffier d.d. 31 januari 2018

Dhr. van Dijk is op 26 november 2015 beëdigd als raadslid.

Nadien heeft dhr. van Dijk twee maal een wijziging nevenfuncties doorgegeven, te weten:

Eerste wijziging nevenfuncties:

10 januari 2017 heeft Dhr. van Dijk het volgende gemaild aan de raadsgriffier: *“Zoals gisteren besproken wil ik je verzoeken mijn lijst met nevenfuncties aan te passen. Ik ben geen bestuurder van Bureau Aard meer. Alvast bedankt”*.

Tweede wijziging nevenfuncties:

18 januari 2018 heeft dhr. van Dijk met plv. griffier gesproken. De plv. griffier mailde mij daarop het volgende: *“Ruud van Dijk belde net. Op de website van Valkenswaard staat bij Ruud bij bestuurder Logejo BV dat hij onbezoldigd is. Maar dit moet bezoldigd zijn. Kan dit aangepast worden, de krant belde er namelijk over?”*

Beide keren zijn de nevenfuncties op de website van de gemeente Valkenswaard aangepast.

Bijlage 4 Gedragscode gemeente Valkenswaard

De raad van de gemeente Valkenswaard;

overwegende dat er als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet dualisering gemeentebestuur een wettelijke verplichting bestaat tot het vaststellen van een gedragscode voor de leden van de raad;

overwegende dat voor het handelen van de burgemeester en de wethouders de kernbegrippen

- *dienstbaarheid* (het handelen van een bestuurder is altijd en volledig gericht op het belang van de gemeente en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken)
- *functionaliteit* (het handelen van een bestuurder heeft een herkenbaar verband met de functie die de bestuurder vervult binnen het bestuur)
- *onafhankelijkheid* (het handelen van een bestuurder wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat ook iedere schijn van een dergelijke verstrengeling wordt vermeden)
- *openheid* (het handelen van een bestuurder is transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig zicht hebben in het handelen van de bestuurder en zijn beweegredenen daarbij)
- *betrouwbaarheid* (op een bestuurder moet men kunnen rekenen, die houdt zich aan afspraken; kennis en informatie waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikt, wendt hij aan voor het doel waarvoor dien zijn gegeven)
- *zorgvuldigheid* (het handelen van een bestuurder is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat de belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen) leidend moeten zijn en als toetssteen moeten dienen voor hetgeen in de voorliggende gedragscode is geregeld

gezien het voorstel van het seniorenconvent d.d. 19 februari 2003 en van het college van burgemeester en wethouders nr. 07raad01052;

gelet op artikel 15, derde lid van de Gemeentewet;

besluit:

tot het vaststellen van de navolgende gedragscode voor de leden van de raad.

Artikel 1 Algemene bepalingen

1. Deze gedragscode geldt voor de leden van de raad.
2. In gevallen waarin deze code niet voorziet of waarbij de toepassing niet eenduidig is, vindt bespreking plaats in de raad.
3. De code is openbaar en voor derden te raadplegen
4. De raadsvoorzitter en de leden van de raad ontvangen bij hun aantreden een exemplaar van de code.
5. Deze gedragscode is van overeenkomstige toepassing op leden van een door de raad ingestelde commissie.

Artikel 2 Belangenverstrengeling

1. Een lid van de raad doet opgave van zijn financiële belangen in ondernemingen en organisaties waarmee de gemeente zakelijke betrekkingen onderhoudt. De opgave is openbaar en door derden te raadplegen.
2. Bij privaat-publieke samenwerkingsrelaties voorkomt een lid van de raad (de schijn van) bevoordeling in strijd met eerlijke concurrentieverhoudingen.
3. Een oud-lid van de raad wordt het eerste jaar na de beëindiging van zijn ambtstermijn uitgesloten van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden voor de gemeente.
4. Een lid van de raad neemt van een aanbieder van diensten aan de gemeente geen faciliteiten of diensten aan die de positie van het gemeentebestuur ten opzichte van de aanbieder kunnen beïnvloeden.

Artikel 3 Nevenfuncties

1. In aanvulling op artikel 15 Gemeentewet vervult een lid van de raad geen nevenfuncties, waarbij strijdigheid is of kan zijn met het belang van de gemeente
2. Ingevolge artikel 12 Gemeentewet maakt een lid van de raad melding van al zijn nevenfuncties, waarbij tevens wordt aangegeven of de functie wel of niet bezoldigd is. Deze gegevens worden openbaar gemaakt.
3. De kosten die een lid van de raad maakt in verband met een nevenfunctie uit hoofde van het ambt (qualitate-qua- nevenfunctie) worden vergoed door de instantie waar de nevenfunctie wordt uitgeoefend.
4. Een lid van de raad die een nevenfunctie wil vervullen anders dan uit hoofde van het ambt, meldt dit voornemen aan de raad.

Artikel 4 Informatie

1. Een lid van de raad gaat zorgvuldig en correct om met informatie, waarover hij uit hoofde van zijn ambt beschikt. Hij verstrekt geen geheime informatie.
2. Een lid van de raad houdt geen informatie achter, tenzij deze geheim of vertrouwelijk is en het niet geven van informatie mogelijk is op grond van artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur.
3. Een lid van de raad maakt niet ten eigen bate of van zijn persoonlijke betrekkingen gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

Artikel 5 Aannemen van geschenken

1. Geschenken die een lid van de raad uit hoofde van zijn functie ontvangt, worden gemeld bij en geregistreerd door de griffier en zijn eigendom van de gemeente. Er wordt een gemeentelijke bestemming voor gezocht.
2. Geschenken worden niet op het huisadres ontvangen. Indien dit toch is gebeurd, wordt dit gemeld en geregistreerd op de in het eerste lid beschreven wijze.
3. Over de bestemming van geschenken en giften van meer dan 50 euro wordt door de raad, op advies van de griffier, besloten.
4. Indien een lid van de raad geschenken ontvangt die een waarde van minder dan € 50,- vertegenwoordigen, kunnen deze in afwijking van het bovenstaande worden behouden. Zij dienen wel gemeld en geregistreerd te worden.
5. Een lid van de raad aanvaardt alleen dan uitnodigingen voor excursies, werkbezoeken, evenementen, etentjes, lunchbesprekingen e.d. wanneer het belang van de gemeente daarmee gediend is en de uitnodiging voortvloeit uit de functie.

Artikel 6 Declaraties

1. Een lid van de raad declareert geen kosten die reeds op een andere wijze worden vergoed.
2. Declaraties worden afgewikkeld volgens een daartoe vastgestelde administratieve procedure.
3. Ingeval van twijfel omtrent een declaratie van een lid van de raad, wordt deze voorgelegd aan de voorzitter van de raad. Zonodig wordt de declaratie ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Artikel 7 Gebruik van gemeentelijke voorzieningen

Gebruik van gemeentelijke voorzieningen voor privédoeleinden is niet toegestaan.

Artikel 8

1. Deze gedragscode treedt in werking met ingang van 1 oktober 2013.
2. Met ingang van die datum komt te vervallen de gedragscode voor de leden van de raad zoals vastgesteld door de raad op 28 februari 2008.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van 26 september 2013,

de griffier,

de voorzitter,

drs. C. Miedema

drs. A.B.A.M. Ederveen.

Bijlage 5 Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard

Besluit

De raad, het college en de burgemeester van Valkenswaard,

ieder voor zoveel het hun bevoegdheden betreft;

gezien het voorstel van het college;

gelet op artikel 7:13 van de Algemene wet bestuursrecht;

besluiten:

vast te stellen het volgende protocol

Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard

1. Algemeen

1.1 Onder politieke ambtsdrager worden verstaan: de burgemeester, de leden van het college, raadsleden en leden van raadscommissies.

1.2 In gevallen waarin dit protocol niet voorziet of waarbij de toepassing niet eenduidig is, wordt de handelwijze bepaald door het presidium, het college of de locoburgemeester, afhankelijk van de vraag of de melding een raads(- of raadscommissielid, een collegelid of de burgemeester betreft.

1.3 Het protocol is openbaar en door derden te raadplegen.

1.4 De burgemeester, de leden van het college, de leden van de raad (en van raadscommissies) ontvangen bij hun aantreden een exemplaar van dit protocol.

1.5 Bij het gebruik van dit protocol zijn de Gedragscode voor de leden van de gemeenteraad (2008) en de Gedragscode voor de burgemeester en wethouders (2008) van de gemeente Valkenswaard uitgangspunt.

1.6 Onder externe deskundige wordt verstaan een deskundige die de gemeente kan adviseren inzake integriteitsschendingen en incidenten.

1.7 Onder externe onderzoeker wordt verstaan de onderzoeker of onderzoeksbureau die in opdracht van de gemeente onderzoek doet naar aanleiding van een melding van integriteitsschending of een incident.

2. Melding

2.1 Een vermoeden van integriteitsschending door een politieke ambtsdrager kan door een ieder worden gedaan bij de burgemeester die beslist over het in behandeling nemen daarvan.

2.2 De melding wordt in behandeling genomen conform dit protocol en met inachtneming van de gedragscodes bedoeld onder 1.5.

2.3 Meldingen over de burgemeester worden gedaan bij de locoburgemeester.

Deze treedt in de plaats van de burgemeester bij de behandeling van de melding.

3. Onderzoek

3.1 Nadat de burgemeester is geïnformeerd over het vermoeden van een integriteitsschending begaan door een politieke ambtsdrager, bevestigt hij de ontvangst van de melding schriftelijk aan de melder. Anonieme meldingen worden in beginsel niet behandeld.

3.2 Nadat de ontvangst van de melding is bevestigd onderzoekt de burgemeester ambtshalve de melding tegen de achtergrond van de vraag of zij zodanig concreet is en van een zodanige ernst dat een nader onderzoek als bedoeld in dit artikel noodzakelijk is. Over de beantwoording van de vraag naar ernst en concreetheid van de melding kan de burgemeester zich laten adviseren door een extern deskundige.

3.3 Indien de burgemeester na het advies van de externe deskundige als bedoeld in artikel 3.2 vaststelt dat de melding onvoldoende concreet is dan wel een onvoldoende ernstig karakter heeft, besluit hij het onderzoek niet verder voort te zetten. Van deze beslissing worden de melder en de politieke ambtsdrager over wie de melding is gedaan schriftelijk in kennis gesteld.

3.4 Als de melding voldoende concreet en voldoende ernstig is, geeft de burgemeester opdracht tot het doen van feitenonderzoek. Het feitenonderzoek vindt plaats op een door de burgemeester te bepalen wijze, waarbij voor de betreffende melding de meest geëigende onderzoeksmethode wordt gekozen.

3.5 Van de beslissing een onderzoek te verrichten wordt het presidium als ook het College en de gemeentesecretaris in kennis gesteld. Tevens worden de melder en degene op wie de melding betrekking heeft over het instellen van het onderzoek geïnformeerd.

3.6 De procesbegeleiding van het onderzoek gebeurt vanuit de gemeentesecretaris.

3.7 De externe onderzoeker kan geen beroep doen op de ambtelijke organisatie voor het aan haar uitbrengen van een advies op welk gebied dan ook.

3.8 Na afronding van het onderzoek worden het presidium en het college van de resultaten in kennis gesteld. Na overleg met het presidium en de burgemeester wordt besloten welke stappen verder genomen moeten worden.

3.9 Van de uitkomsten van het overleg tussen de burgemeester en het presidium als ook de resultaten van het onderzoek worden melder en betrokken politieke ambtsdrager geïnformeerd, tenzij het belang van het onderzoek zich daartegen verzet.

3.10 In het overleg tussen de burgemeester en het presidium verzorgt de raadsgriffier de coördinatie.

3.11 Bij het vermoeden van een opzettelijke valse beschuldiging doet de burgemeester, indien naar zijn oordeel sprake is van een strafbaar feit, aangifte bij de politie en/of stelt deze de melder aansprakelijk voor eventuele door de gemeente geleden schade.

4. Nader onderzoek

4.1 Indien op grond van de bevindingen uit het onderzoek als bedoeld in artikel 3 de noodzaak blijkt tot het verrichten van een nader feitenonderzoek of specialistisch onderzoek, geeft de burgemeester hiertoe opdracht aan een externe onderzoekscommissie c.q. -onderzoeksbureau.

4.2 Indien de omstandigheden daartoe aanleiding geven kan een externe onderzoekscommissie c.q. -bureau ingesteld of gevraagd worden.

5. Opdracht verstrekking

5.1 De burgemeester verstrekt in overleg met het presidium een schriftelijke opdracht aan de onder 4.2 bedoelde commissie. De opdracht wordt voorbereid door de extern deskundige als adviseur van de burgemeester.

5.2 In de opdracht staat in ieder geval vermeld de aanleiding, de onderzoeksopdracht, de verwachte duur en de overeengekomen kosten van het onderzoek.

6. Kennisgeving aan betrokkene

6.1 De betrokken politieke ambtsdrager wordt over het instellen van het nader feitenonderzoek tijdig per brief geïnformeerd.

6.2 In de brief is in ieder geval opgenomen:

- * een omschrijving van het handelen of nalaten dat aanleiding is tot het instellen van onderzoek;
- * de melding dat betrokkene en getuigen kunnen worden gehoord;
- * de melding dat als andere feiten en omstandigheden bekend worden die van belang zijn voor het bepalen van de omvang, aard en ernst van de integriteitsschending, het onderzoek zich kan uitstrekken tot die feiten en omstandigheden;
- * het Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers gemeente Valkenswaard;
- * de vigerende gedragscode.

7. Horen van betrokkene en getuigen

7.1 De betrokken politieke ambtsdrager en getuigen kunnen worden gehoord.

7.2 De gesprekken worden gehouden door minimaal twee personen van de onderzoekscommissie.

7.3 De betrokken politieke ambtsdrager en getuigen worden vooraf op de hoogte gesteld van de aard en de mogelijke duur van het gesprek. Hen wordt meegedeeld dat zij zich kunnen laten bij staan door een raadsman.

7.4 Er wordt een gespreksverslag opgemaakt en ondertekend door de onderzoekers en de getuigen/betrokkene politieke ambtsdrager.

7.5 Degene die is gehoord krijgt de mogelijkheid om binnen vijf werkdagen schriftelijk te reageren op het betreffende gespreksverslag.

7.6 Als degene die is gehoord weigert het gespreksverslag te ondertekenen wordt daarvan melding gemaakt in het verslag. Als degene die is gehoord dat wil, wordt er een schriftelijke weergave van diens afwijkende mening bij het gespreksverslag gevoegd.

8. Aangifte

8.1 Als er vermoeden is van een misdrijf doet de burgemeester na overleg met het college of het presidium aangifte bij de politie.

8.2 Vanaf dat moment wordt alle beschikbare informatie voorgelegd aan de politie, eventueel na overleg met de officier van justitie.

9 Communicatie

9.1 De burgemeester zorgt voor de interne- en externe communicatie.

10. Onderzoeksrapportage

10.1 De burgemeester biedt de onderzoeksrapportage vertrouwelijk aan het college en de raad aan. De rapportage bevat alle informatie die nodig is om een oordeel te kunnen vormen over de aannemelijkheid en mate van verwijtbaarheid van het vermoeden van de integriteitsschending.

10.2 De raad besluit in hoeverre en/of op welke wijze de rapportage geheel of gedeeltelijk openbaar wordt gemaakt en wie daartoe mandaat krijgt.

10.3 Het onderzoeksrapport wordt opgenomen in een afzonderlijke archiefkast vertrouwelijke stukken. Deze wijze van opslag laat onverlet dat aan de persoon in kwestie, in geval van een ten aanzien van hem gestarte rechtspositionele procedure, alle relevante stukken ter beschikking worden gesteld.

11. Besluitvorming

11.1 Na kennisname van het rapport van bevindingen beoordeelt de raad of het rapport aanleiding geeft om aangifte te doen of een ander middel in te zetten.

12. Registratieformulier integriteitsschendingen

12.1 De gemelde vermoedens van integriteitsschendingen, de aard van de daarop volgende onderzoeken en de afdoeningen worden vastgelegd in het formulier 'registratie integriteitsschendingen politieke ambtsdragers.

12.2 Het in het vorige lid bedoelde formulier Landelijk modelformulier Registratie integriteitsschendingen is als bijlage bij dit protocol gevoegd.

12.3 Jaarlijks worden het college en de raad schriftelijk geïnformeerd over het gevoerde bestuurlijke integriteitsbeleid.

Vastgesteld door gemeenteraad Valkenswaard op 26 september 2013

Bijlage 6 Lijst van gesprekspartners

Naam	Functie
Mevr. E. van den Boom B.F.B.J. Bots	Planoloog gemeente Valkenswaard Raadslid/plv. voorzitter gemeenteraad Valkenswaard – partij Helder & Gedreven
R. van Dalen	Partijvoorzitter Valkenswaard Lokaal
R.T.M.M. van Dijk	Raadslid – partij Valkenswaard Lokaal
A.B.A.M. Ederveen	Burgemeester van Valkenswaard
R. van Eijck	Gemeentesecretaris/Algemeen Directeur gemeente Valkenswaard
F. Emmerik	Raadslid/fractievoorzitter – partij Samen voor Valkenswaard
F.A. van Gastel	Raadslid/fractievoorzitter – partij CDA
Th.P.Th.H. Geldens	Raadslid/fractievoorzitter – partij Helder & Gedreven
L. van Gerven	Senior beleidsmedewerker volkshuisvesting gemeente Valkenswaard
H. Groot	Senior Adviseur Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers
Mevr. D. Kienjet	Plaatsvervangend Kabinetschef provincie Noord-Brabant
J. van Klinken	Inwoner gemeente Valkenswaard
Th de Kort	Oud-notaris
Mevr. A. Liebrand	Journalist Eindhovens Dagblad
Mevr. C. Miedema	Raadsgriffier gemeente Valkenswaard
E. Olthof	Officier van Justitie - Openbaar Ministerie
J. Peels	Afdeling KCO-Handhaving gemeente Valkenswaard
Mevr. M. Peterse	Stedenbouwkundige gemeente Valkenswaard
P. van Rijswijk	Raadslid/fractievoorzitter – partij D66
B. van Rooij	Journalist Eindhovens Dagblad
H. Smit	Kabinetschef provincie Noord-Brabant
Mevr. M. Sonneveld	Afdeling Grondzaken gemeente Valkenswaard
P.C.N.M. van Steensel	Raadslid/fractievoorzitter - partij Valkenswaard Lokaal
Mevr. M.H. Theus	Raadslid/fractievoorzitter – partij PvdA
J. Wasser	Advocaat/partner - Holla Advocaten Eindhoven

Bijlage 7 Overzicht woordvoeringen R. van Dijk in commissie en raad

Datum	Woordvoeringen in commissie en raad door R. van Dijk
17-12-2015	inzake bestemmingsplan sportcomplex de Wedert, Pastoor Heerkensdreef 29 Voorstel inzake het niet vaststellen van bestemmingsplan Dommelkwartier 2012. Bij dit agendapunt verlaat dhr. van Dijk de zaal.
03-03-2016	Vragenhalfuurtje – JOPO dag 16+ en horecabeleid Motie Vreemd opening fietspad oude spoorbaan tussen Valkenswaard en Waalre
24-03-2016	Vragenhalfuurtje: een vraag over de Realisatie wellness complex sportpark Den Dries
23-06-2016	Initiatiefvoorstel van de fractie H&G over de Hazelaar en omgeving
14-07-2016	Vragenhalfuurtje: een vraag over Snippergroen. In verband met tijd wordt deze vraag schriftelijk beantwoord Motie vreemd aan de orde van de dag over wellness
29-09-2016	Vragenhalfuurtje: een vraag over Ontwikkeling van Wellness op Sportpark Den Dries de herinrichting voormalige tennisterreinen en gebouwen Pastoor Heerkensdreef Valkenswaard
20-10-2016	Motie vreemd aan de orde van de dag inzake Peterspeejke Motie vreemd aan de orde van de dag inzake voetbalvelden De motie inzake de voetbalvelden gaat over het rubbergranulaat voetbalvelden. Dhr. van Dijk dient deze motie samen met dhr. Geldens (van fractie H&G) in
03-11-2016	Programmabegroting 2017 – 2020 RO / Stedelijk gebied Motie parkeren Kerverijplein Sociaal domein: invoering glijdende schaal Bestemmingsplan Buitengebied / Eurocircuit
10-11-2016 commissie	Voorstel inzake Bestemmingsplan Veegplan binnen de bebouwde kom Voorstel inzake bestemmingsplan Lage Heide, oost Voorstel inzake Businesscase sport: inzicht kosten en aanpassingen ten behoeve van tweede aanbesteding
24-11-2016	Vragenhalfuurtje: een vraag over het Wellnesscomplex aan de Pastoor Heerkensdreef Voorstel inzake bestemmingsplan Veegplan binnen bebouwde kom Motie vreemd over de Antoniuskerk
08-12-2016 commissie	Voorstel inzake verklaring van geen bedenkingen Valkenierstraat 43
22-12-2016	Vragenhalfuurtje: een vraag over de toewijzing van huurwoningen aan personen uit Borkel en Schaft Voorstel inzake verklaring van geen bedenkingen Valkenierstraat 43
19-01-2017 commissie	Voorstel inzake Subsidieverordening gemeentelijke monumenten Valkenswaard
26-01-2017	Vragenhalfuurtje: Precariobelasting

Datum	Woordvoeringen in commissie en raad door R. van Dijk
	Motie vreemd aan de orde van de dag inzake JoPo - Dhr. van Dijk was de indiener van deze motie vreemd over JoPo
09-02-2017 commissie	Voorstel inzake Strategisch Plan GRWRE 2017 – 2020 Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2017
23-02-2017	Opiniërende bespreking 'evaluatie samenwerking Metropoolregio Eindhoven' Voorstel inzake Subsidieverordening beschermde gemeentelijke monumenten Valkenswaard 2017 - Dhr. van Dijk was de mede indiener van de motie (van VL en CDA) over de subsidieverordening beschermde gemeentelijk monumenten.
16-03-2017 commissie	Voorstel inzake uitvoering en vervolg amendement Karel Mollenstraat Noord
30-03-2017	Voorstel inzake Verordening jeugdhulp gemeente Valkenswaard 2017 en verder Vragenhalfuurtje: een vraag over Parkeerplaats mindervaliden op de Markt. Motie vreemd inzake inzet participatie- en integratiegelden - Dhr. van Dijk was de indiener van deze motie vreemd over de inzet van participatie- en integratiegelden Motie vreemd inzake toezicht en handhaving gemeentelijk monumenten
06-04-2017	Voorstel inzake bestemmingsplan De Weitens Voorstel inzake bestemmingsplan Valkenswaard Noord
20-04-2017	Voorstel inzake verklaring van geen bedenkingen Waalreseweg 128 / Beemdweg 1 Voorstel inzake bestemmingsplan de Weitens - Dhr. van Dijk dient samen met anderen (amendement H&G, VL, VVD en D66) een amendement in bij dit voorstel inzake bestemmingsplan Valkenswaard Noord - Dhr. van Dijk dient samen met anderen (amendement H&G, VL, VVD en D66) ook bij dit voorstel (eenzelfde) amendement in. dhr. van Dijk mede indiener van de motie vreemd inzake procedure uitgebreide omgevingsvergunning (agendapunt 6.2). (indieners H&G, VL, CDA en VVD).
20 en met voortzetting op 24 april 2017	BESLOTEN Raadsvergadering Deze besloten vergadering gaat over het Concept Hoofdlijnenakkoord mediation Latoures. De hele fractie VL is afwezig bij deze vergadering; dhr. van Dijk ook afwezig.
11-05-2017 commissie	Voorstel inzake eerste actualisatie bouwgrondexploitaties 2017 Voorstel inzake Meerjaren investering Plan buitensportvoorzieningen Voorstel inzake projectsubsidie Valkenswaard Marketing
14-06-2017	Deze besloten vergadering gaat (wederom) over het Concept Hoofdlijnenakkoord mediation Latoures. - De hele fractie VL is afwezig bij deze vergadering. Dhr. van Dijk dus ook.
15-06-2017	Voorstel inzake eerste actualisatie bouwgrondexploitaties - Dhr. van Dijk dient samen met anderen (amendementen H&G, VL, CDA en D66) bij dit voorstel twee amendementen in
22-06-2017 commissie	Korte interruptie: Voorstel inzake herhuisvesting Boodschappenmand
06-07-2017	Voorstel inzake Dommelseweg 112 - 118 Voorstel inzake beeldkwaliteitsplan Centrum en subsidieverordening voor gevelverbetering Voorstel inzake rubbergranulaat kunstgrasvelden Voorstel inzake herhuisvesting de Boodschappenmand - Dhr. van Dijk dient samen met anderen (amendement H&G, VL, CDA, PvdA en VVD) bij dit voorstel een amendement in

Datum	Woordvoeringen in commissie en raad door R. van Dijk
07-09-2017 commissie	Voorstel inzake Strategie Ruimte Voorstel inzake Verklaring van geen bedenkingen (VVGB) Bor
21-09-2017	Voorstel inzake Strategie Ruimte Voorstel inzake Verklaring van geen bedenkingen (VVGB) Bor - Dhr. van Dijk dient samen met anderen (amendement H&G, VL en D66) bij dit voorstel een amendement in
12-10-2017 commissie	Voorstel inzake Implementatieplan Omgevingswet Voorstel inzake Bestemmingsplan Borkel en Schaft Voorstel inzake definitieve verklaring van geen bedenkingen Valkenierstraat 43
26-10-2017	Brief college inzake splitsingsmogelijkheden bestemmingsplan Plataanlaan e.o. Voorstel inzake Implementatieplan Omgevingswet Voorstel inzake bestemmingsplan Borkel en Schaft - Dhr. van Dijk dient samen met fractie H&H twee amendementen en een motie in bij dit voorstel.
02-11-2017	De raadsvergadering van 26 oktober 2017 wordt op 2 november van 11.30 – 12.30 (= voorafgaand aan de begrotingsraad) voortgezet. Dhr. van Dijk is afwezig bij deze voortzetting
02-11-2017	Voorstel inzake Programmabegroting 2018 – 2021 - Tijdens de begrotingsraad heeft dhr. van Dijk geen moties / amendementen (mede-) ingediend.
07-12-2017 commissie	Voorstel inzake bestemmingsplan Dommelseweg 141 – 143 Voorstel inzake Evenementenbeleid Valkenswaard 2018 - 2022
21-12-2017	Motie inzake raadsinformatiebrief ontwikkeling Carolusdreef Motie inzake raadsinformatiebrief jongeren en jonge gezinnen Voorstel inzake Evenementenbeleid Valkenswaard 2018 - 2022

Bijlage 8 Lijst van geraadpleegde documenten en bronnen

Schriftelijke stukken

- 1 2018-01-20 Eindhovens Dagblad: *'Ruudje' van Dijk zit wel heel diep in het vastgoed* - Valkenswaard
- 2 2018-01-20- Eindhovens Dagblad: *Loep op Valkenswaard's raadslid Ruud van Dijk* - Valkenswaard
- 3 2018-01-20- Eindhovens Dagblad: *Ruud van Dijk Jullie maken mij groter dan ik ben* - Valkenswaard
- 4 2018-01-20-Eindhovens Dagblad: *Burgemeester Ederveen van Valkenswaard wil extern onderzoek naar raadslid Ruud van Dijk* - Valkenswaard
- 5 2018-01-24-brief aan heer R.T.M.M. van Dijk inzake melding vermoeden integriteitsschending
- 6 2018-01-22-Eindhovens Dagblad: *Raadslid Ruud van Dijk blinde vlek in Valkenswaard* - Valkenswaard
- 7 2018-01-23-Eindhovens Dagblad: *Raadslid Ruud van Dijk 'blijft op 2' bij Valkenswaard Lokaal* - Valkenswaard
- 8 2018-01-20-Eindhovens Dagblad: *Burgemeester Ederveen van Valkenswaard wil extern onderzoek naar raadslid Ruud van Dijk*
- 9 2018-01-24-Eindhovens Dagblad: *Burgemeester laat raadslid Van Dijk uit Valkenswaard doorlichten*
- 10 2018-01-22-Verslag vergadering Presidium
- 11 2018-01-24-Brief aan Eindhovens Dagblad t.a.v. mevrouw A. Liebrand en B.J. van Rooij inzake melding vermoeden integriteitsschending
- 12 2018-01-24-Brief aan gemeentesecretaris drs. R.F.W. van Eijck inzake melding vermoeden integriteitsschending
- 13 2018-01-24-Brief aan gemeenteraad en presidium Valkenswaard inzake melding vermoeden integriteitsschending
- 14 2018-01-24-Brief aan het college van burgemeester en wethouders Valkenswaard inzake melding vermoeden integriteitsschending
- 15 2018-01-29-Persbericht samenstelling Commissie

- 16 2000-05-11-Dosker, e.a., *rapport - Onderzoek naar de bestuurscultuur van de gemeente Valkenswaard*
- 17 2003-12-09-VROM-Inspectie Regio Zuid, *Uitkomsten herhalingsonderzoek*
- 18 2005- Huberts, L. W. J. C., *Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving : wie de schoen past trekke hem aan"*, Vrije Universiteit Amsterdam
- 19 Kamerstukken II, 28 844 nr. 146 - Brief Min BZK inzake versterking integriteit lokaal bestuur + bijlage d.d 2018-03-19-
- 20 2018-03-08-Eindhovens Dagblad: *Wie weet wat over raadslid Ruud van Dijk uit Valkenswaard*
- 21 2017-11-29-Eindhovens Dagblad: *Heibel in Valkenswaard Lokaal over invloed 'sympathisanten'*
- 22 2018-01-27-Eindhovens Dagblad: *Politiek Valkenswaard wegsturen is wel zo makkelijk - Valkenswaard*
- 23 2018-02-15-Melding: blauwe zone
- 24 Door de heer Van Dijk aangereikte informatie en documenten via tussenkomst van Holla Advocaten Eindhoven.
- 25 2015-11-26-onderzoek geloofsbrieven van de heer R.T.M.M. van Dijk - gemeenteraad Valkenswaard
- 26 2000-06-21-Ministerie VROM, verzoek medewerking toezichtsonderzoek
- 27 2018-02-01-Anonieme brief aan burgemeester Ederveen inz. Ruud van Dijk
- 28 2018-02-25-Dossier Brouwer: *Bewust Ongerust inclusief bijlagen*
- 29 Handelsregister Kamer van Koophandel
- 30 2015-09-02-van Latoures Vastgoed II BV aan leden gemeenteraad Valkenswaard inzake aansprakelijkheidsstelling Stec Holding BV en Stec Group BV
- 31 Kamerstuk Tweede Kamer 1985-1986 kamerstuknummer 19403 ondernummer 3, art. 28, pagina 85
- 32 2014-01-00- C.A. Everse, Politiek in de gemeenteraad; de verhouding tussen de Awb en de Gemeentewet herzien, januari 2014 in Tijdschrift voor Constitutioneel Recht
- 33 2013-11-06- S. Zouridis en B. van der Vorm, *Omwille van geloofwaardigheid; een verkennend onderzoek naar knelpunten en oplossingen bij integriteitsonderzoek in Nederland*, november 2013
- 34 2018-02-18-Elzinga en Korsten: *Welk risicoprofiel heeft wethouder Jo Palmen op het vlak van bestuurlijke integriteit?*, 18 februari 2018.

Overige geraadpleegde bronnen

- 35 Informatieformulier gemeenteraad 2014 – 2018 inzake de heer R.T.M.M. van Dijk
- 36
 - Gemeentewet
 - Algemene wet bestuursrecht (Awb)
- 37 2015-10-06-Eerste Kamer nr. 33.691 – memorie van antwoord minister BZK over ‘Bestuurlijke integriteit en bestuurlijke crises’
- 38 2017-12-19-Brief vicevoorzitter VNG aan minister BZK over ‘integriteit in het lokaal bestuur’
- 39 Kamerstukken II 28844 nr. 75 Brief d.d. 8 november 2013 minister BZK aan Tweede Kamer inzake ‘toezeggingen en uitvoering moties integriteit in het openbaar bestuur; aanbieding rapport Tilburg University n.a.v. motie Heijnen c.s.
- 40 2018-02-06-Van Procesteam overzicht woordvoering raadslid R. van Dijk
- 41 2018-02-12-informatie griffier over woordvoering Dhr. Van Dijk in commissies, raad / moties en amendementen ingediend door de dhr Van Dijk:
 - Wordvoering Ruud van Dijk november 2015 tot november 2016
 - Wordvoering Ruud van Dijk vanaf 3 november 2016
- 42 2016-BZK-Handreiking integriteitstoetsing kandidaten voor decentrale politieke partijen
- 43 2016-BZK-Monitor Integriteit en veiligheid openbaar bestuur 2016
- 44 2010-Juli-BIOS-Handreiking Belangenverstrengeling
- 45 2017-juli-CAOP-Jaaroverzicht 2016 – Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers
- 46 2015-Jaarboek Integriteit, Hans Groot, Hoofdstuk 8 Integriteitsonderzoek: *valkuilen en praktijkervaringen*
- 47 2017-07-03-Jaarbericht Steunpunt Integriteitsonderzoek Politieke Ambtsdragers
- 48 2015-10-06-Eerste Kamer nr. 33.691 – Memorie van antwoord Minister BKZ over “Bestuurlijke integriteit en bestuurlijke crisis”
- 49 Herbenoemingsrecht raad beperkt zorgplicht integriteit van burgemeester Raadslid.Nu - Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
- 50 2018-03-01-Beknopt Objecten Overzicht Rechthebbenden
- 51 wetten.nl - Regeling - Handelsregisterwet 2007 - BWBR0021777
- 52 Dossier: over integriteitsbeleid Valkenswaard 2013 - 2016
- 53 Berenschot publicatie Integriteitstoets kandidaat-wethouders
- 54 2018-03-07-totaaloverzicht publicaties ED

- 55 2018-01-26-Eindhovens Dagblad: *Redactioneel commentaar: Hoeder van integriteit wachtte op een melding*
- 56 2018-01-30-Valkenswaard Weekblad: *Nieuwe politieke partij*
- 57 2018-01-22/23-Omroep Brabant: *Burgemeester onderzoekt belangenverstrengeling raadslid Valkenswaard*
- 58 2018-01-31-Eindhovens Dagblad: *Kolthof: 'Politieke partijen doen te weinig tegen infiltratie criminele organisaties'*
- 59 2018-02-08-Eindhovens Dagblad: *Onderzoek naar Valkenswaards raadslid Ruud van Dijk niet voor verkiezingen klaar*
- 60 2018-02-17-Eindhovens Dagblad: *Raadsleden screenen Nee joh we kennen elkaar*
- 61 2018-03-02-Eindhovens dagblad: *Bureau Aard wil in Valkenswaard nieuwbouw op plek ABN Amro - Valkenswaard*
- 62 2015-03-00-Modelgedragscode VNG e.a.
- 63 2018-02-16-Brief ministerie Justitie en veiligheid over ondermijning - Kamerstuk 29911-180
- 64 2018-03-08-Eindhovens Dagblad: *Wie weet wat over raadslid Ruud van Dijk uit Valkenswaard - Valkenswaard*
- 65 Gemeente Valkenswaard: dossier Valkenierstraat 43/43A
- 66 2018-03-15-Eindhovens Dagblad: *Werk aan winkel in Valkenswaard*
- 67 2018-03-17-Eindhovens Dagblad: *Criminaliteit in Zuidoost Brabant*
- 68 2018-03-17-Eindhovens Dagblad: *Beïnvloeding binnen en buiten gemeentehuismuren*
- 69 Dossier met stukken over het door de gemeente Valkenswaard gevoerde integriteitsbeleid

© d.d. 2018

De Hofnar 15
5554 DA Valkenswaard
Telefoon (040) 208 3444
www.valkenswaard.nl

Postbus 10.100
5550 GA Valkenswaard
gemeente@valkenswaard.nl